

TULEVIKU RAJAD

H. ROOS
1936

Sisukord: Haridusminister A. Jaakson — Kindel tahe viib võidule. Toimetus — Direktor Otto Joh. Kiisel 50-aastane. Otto J. Kiisel — Edu saladus. L. Raun — Hõimutöö mõte. R. — Matkamuljeid soomlaste maal. Valter Möttus — Sügislüürika. Irene Ranne — Öö. A. Stanovitš — Kodo. Noss Kippel — Kolm tarka. Aug. Kalvi — Inspiratsioon. J. Estam — Raamat sõbrana ja vaenasena. K. Mihkla — Koidula õpilasena. Roopi Hallimäe — Pimedale tütarlapsele. Erich Pääro — Sajune püha. K. K. — Kas on teostatav maailmarahu? K. K. — Helifilm ja ta areng. Roopi Hallimäe — Viimsed hetked. Joh. Aavik — Vead. Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo — Üleskutse koolijuhatajatele ja õpetajatele. A. V. — Õpilasingide tegevusest Saaremaa ühiskümnnaasiunis.

Kaas H. Ruus'ilt.

Keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri

«TULEVIKU RAJAD»

jätkab pidevat ilmumist. Järgmised numbrid ilmuvad: nr. 12 — 15. novembril, nr. 13 — 30. novembril, nr. 14 — 15. detsembril, nr. 15 — jaanuaris, nr. 16 — veebruaris, nr. 17 — märtsis, nr. 18 — aprillis ja nr. 19 — mais.

Õpilased, vilistlased, õpetajad! Tehke kaastööd „Tuleviku Radadele“!

Aidake kaasa „Tuleviku Radade“ levitamisele!

Kaastöö saata „Tuleviku Radade“ toimetusele Tallinn, Sakala 51. Tellimised ja kuulutused saata tatitusele Tallinn, Sakala 51. Raha maksta posti jooksvale arvele nr. 315.

„Tuleviku Rajad maksavad:

sügispoolaasta (4 numbrit) — 90 senti, kevadpoolaasta (5 nr.) — 115 senti. kogu õppeaasta (9 numbrit) — 2 kr., üksiknumber — 25 senti.

„Tuleviku Radu“ saab tellida ka igast posikontorist.

Tallinnss müügil Kooli Kooperatiivis, Tartus — Ajaktrj. kontorist (Rüütli tn.).

TULEVIKU RAJAD

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

II aastakäik

24. oktoobril 1936.

Nr. 11

Kolonel A. Jaakson,
Haridusminister

Kolonel Aleksander Jaakson on sündinud 29. jaanuaril 1892. a. Holdre mõisas Valgamaal. Lõpetanud Tartu õpetajate-seminari, mobiliseeriti ta pärast mõneaastast õpetajategevust Vene sõjaväkke. Härra Haridusminister on väga mitmekülgse hariduse omandaja: 1915. a. lõpetas ta Petrogradi lipnikkudekooli, 1921. a. ohvitseride kursused Tallinnas, 1925. a. kindralstaabi kursused, 1927. a. Pariisi sõjaakadeemia ja 1936. a. Tartu ülikooli õigus-teaduskonna.

Eesti Vabadussõjast võttis A. Jaakson osa pataljoniülemana ja polguülema abina. Kaitseväeteenistuse viimaseil aastail oli ta kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste ülem.

Kindel tahe viib võidule.

Teile, peajasjalikult Teile, noored «Tuleviku Radade» lugejad, on määratud need lühikesed read.

Möödunud on soe ja päikeseküllane suvi. Loodan, et Teie seda õieti kasutasite ja tublisti kosusite. Nüüd olete jälle kooli siirdunud «tarkust koguma». Tükike teadmisi inimkonna vaimuvara salvest, koguke oskusi vanemalt põlvelt moodustab suure kaasavara, mis saate eluteele. Aga veel suurem varandus on Teie kindel tahe seda vara «kasvatada ja hoida». Loodus ei jaga oma ande, nende hulgas ka andekust, ühetasa: ühele annab ta rohkem, teisele vähem, aga me kõik võime meile antud talendiga kaubelda, tulu tuua ja kasu saada. Selleks on aga vaja tugevat iseloomu ja järjekindlat rühkimist kord püstitatud eesmärgi poole. On vaja elujulgust ja usku, et Teie endale seatud tähiste kaudu jõuate lähemale suurtele kõrgustele. Kool on selles Teie püüdluses Teile suurel määral abiks. Olgu Teil usaldust kooli vastu ja indu õppimiseks! Oma iseloomu kasvatate õilsaks ja tarmukaks, kui täidate oma kohuseid truult ja täie andumusega. Teil, noored, on oma organisatsioonid, töötage neis oma kalduvuste ja jõu kohaselt. — Teis tugevneb ühistunne, ja Te kasvate kasulikeks ühiskonna liikmeiks. Õppige teenima ühiskonda! Teil on suuri kohuseid Teile lähema ühiskonna, oma perekonna vastu. Olge neile kohustele tähelepanelikud, täitke neid hoole ja armastusega ja Te loote endile ümbruskonna, kus leiate julgustavat toetust oma püüetele ja lohutust äpardustes.

Iga kultuur on tugev ja elujõuline, kui ta on ehitatud elumiste põlvete pärimustele, kui ta aga ei takerdu neisse, vaid lisab vanadele väärtustele juurde uusi saavutusi. Läbi raskete aegade, läbi vaeva ja viletsuste on meie esivanemad kandnud meie omapära, meie kehalise sitkuse ja vaimse teravuse ja sellega rajanud meie riigile, vabale Eestile, kindla alusmüüri, millele ehitada on meie ülim kohus. Täidame oma kohust väärilikalt!

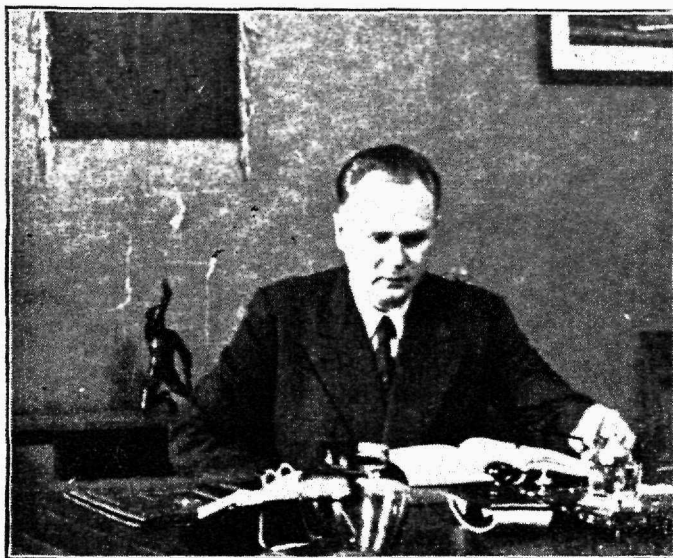
Elujulgus, truu kohusetäitmine, innukas töötamine on iga edu eelduseks. Kindel tahe viib võidule. Iga edasijõutud samm karastab tahet ja sisendab elurõõmu. Ka raskused ja äpardused ei või heidutada. Neist saab üle.

«Tuleviku Rajad» tahavad olla, nagu seda väljendanud toimetuse esimese aastakäigu lõpul, «juhendajaks noortele maailmavaatelistele küsimuste selgitamisel ning lahendamisel ja teenäitajaks neile nende tähiste poole, kuhu peab sammuma meie arenev noorsugu, et sirguda elujaatavaks, teovõimelisiks ja rahvuslikeks Eesti kodanikeks». Soovin «Tuleviku Radade» toimetusele ja kaastöölistele nende õilsate ülesannete täitmiseks õnnelikku kätt!

Haridusminister.

Direktor Otto Joh. Kiisel 50-aastane

Dir. Otto J. Kiisel.

20. oktoobril s. a. pühitses Riigikoolivalitsuse dir. Otto Joh. Kiisel oma 50. sünnipäeva. „Tuleviku Radade“ lugejaskonnal on eriline rõõm tervitada ja õnnitleda dir. O. J. Kiiselit tema sünnipäeva puhul, sest „Tuleviku Radad“ on võinud ilmuda tänu juubilari algatus- ja organiseerimisvõimele. Dir. O. J. Kiisel oli teadlik sellest, et on hädavajalik välja anda ülemaalist ajakirja, mis oleks ühendavaks lüliks kogu eesti gümnaasiumi- ja keskkoolinoorsoo vahel. Oma laialiste teadmistega ja rikkalike kogemustega on ta abiks olnud nii „Tuleviku Radade“ asutamisel kui ka väljandmisel. Samuti on ta soojalt ja hoolitsevalt suhtunud Koolinoorsoo Vaimukultuuri Ühingu asutamisse, mis võrsus „Tuleviku Radade“ Tallinna toimikonnast.

Dir. O. J. Kiisel sündis Tallinnas 20. okt. 1886. a. Õppis Tallinna linnakoolis, hiljem Tifliisi õpetajate-instituudis, polütehnikumis ja Tartu ülikoolis. Oli õpetajaks Tifliisi kaubanduskoolis. A. 1918 siirdus kodumaale. Töötas esialgu õpetajana Tallinna Poeglaste Komertsgümnaasiumis ja Kaubanduskoo-

lis, hiljem, alates 1922. a. nimetatud koolide direktorina. 1. oktoobril s. a. kutsuti dir. O. J. Kiisel Riigikoolivalitsuse direktoriks, kus tal avanesid veelgi avaramad võimalused töötamiseks eesti õppiva noorsoo kasuks.

Dir. Kiisel on innukalt osa võtnud ka Eesti õpetajate kutseorganisatsioonide tegevusest. Ta oli pikemat aega Tallinna Õpetajate Seltsi esimeheks, milline Selts tema juhtimisel kujunes suuremaks ja teovõimsamaks õpetajateorganisatsiooniks Eestis.

Eriti aga tuleb alla kriiputada dir. Kiiseli teeneid Eesti keskkooliõpetajate organiseerimisel. Ta on olnud siin initsiaatoriks ja juhtijaks. Oma ettenägija-pilguga ja julge otsustusvõimega algatas ta 1933. a. Eesti Keskkooliõpetajate Kogu asutamise mõtte ja oma organiseerija-oskusega suutis ta veel samal aastal selle juba teostadagi. Olles selle organisatsiooni esimeheks algusest kuni tänaseni, on ta suutnud koondada sellesse Eesti keskkooliõpetajaskonna peaaegu terves koosseisus ja kujundanud sellest kolme aasta jooksul väga algatusvõimsa ning teosuutelise keskuse, kust on tehtud tõhusat tööd Eesti kooli väljaarendamisel ja noorsoo kasvatamisel.

Tallinna hariduselu on dir. Kiisel korraldanud ja juhtinud hariduskomisjoni liikmena ja linnavolinikuna. Koolidele on ta koostanud õpperaamatud „Katseline keemia koolidele“ ja „Kaubateadus“ I.

Tulevikuradalased soovivad, et juubilar oma väsimatu töötahte, tarmukuse ja ettevõtlikkusega veel palju suurt ja ilusat teostaks eesti õppiva noorsoo juhtimisel ja koolide korraldamisel.

Kaunis on elu töös jategevuses elatuna!

Toimet us.

Edu saladus.

„Temal on õnne“, nii üteldakse inimese kohta, kelle töö on annud häid tulemusi. „See on hää juhus“, — arvab enamus, kui ta näeb, et mõne inimese üritused ja algatused hästi edenevad. Kui lähemalt vaadelda neid „õnneseeni“, siis ilmneb, et ei õnn ega juhus pole olnud mõõduandvad: õnn ja juhus võivad etendada küll teatud osa inimese saatuses, kuid neile ei saa rajada püsivat edu. Edu saladus peitub mujal.

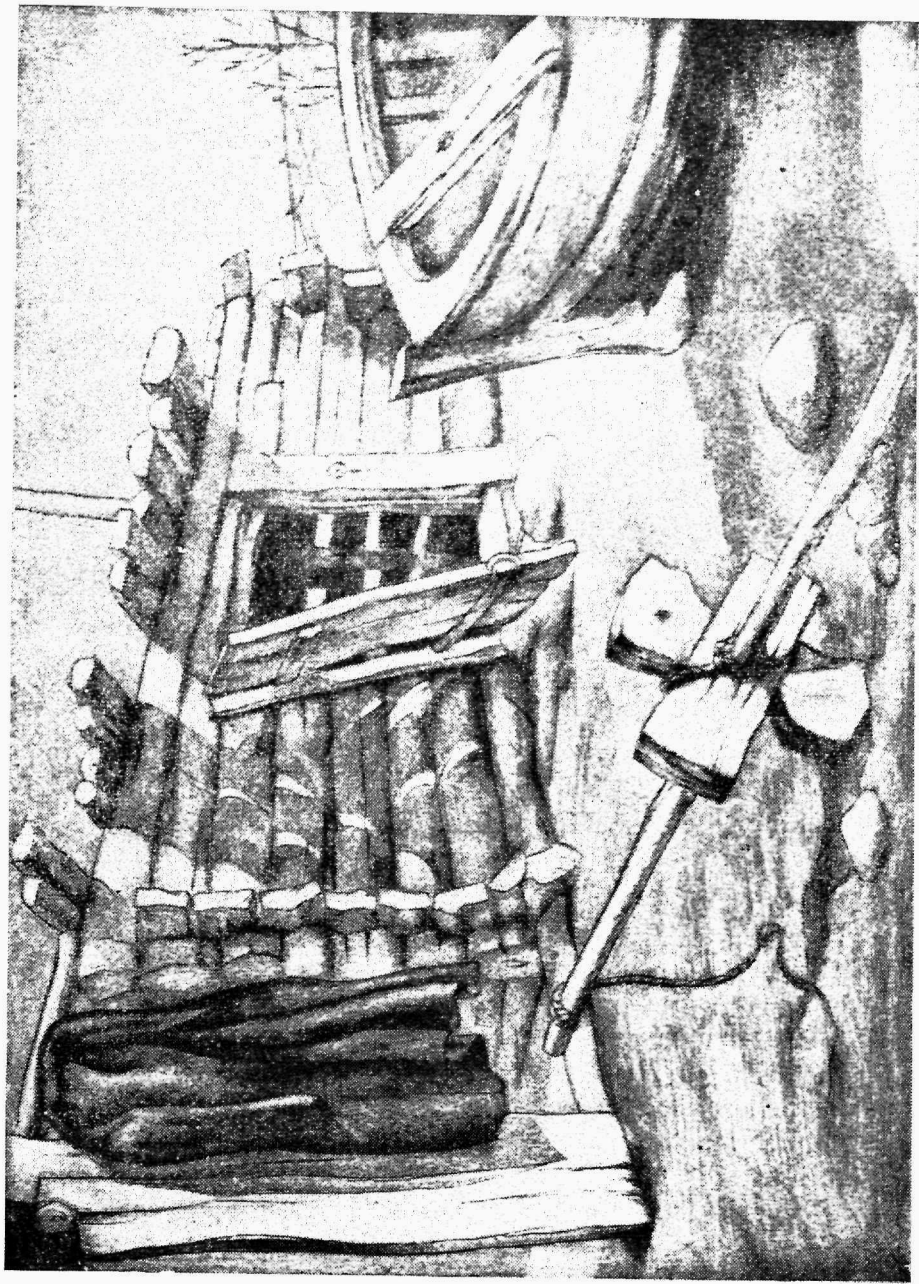
Kui tahate midagi hästi ja püsivat korda saata, siis peab teis olema kindel siht silmade ees. Peab olema ülesanne, mis tahetakse lahendada. Ilma ülesandeta ei ole edukat tööd.

Võetud ülesande täitmiseks ja lahendamiseks peab omama ka kindla kava. Selles kavas olgu ette aimatud ülesande lahendamise vältus ja vahendid, mis tarvilikud töö jaoks. Nii mõnegi ülesande lahendamine nõuab aastaid, kuid seda peab juba ette teadma.

Peab omama järjekindlust ja püsivust eesmärkide saavutamisel. Töötahe ja visadus aitavad ülesannet lahendada isegi väga pika aja vältel. Üksikud ebaõnnestumised ei pea halvama edasirühkimist: ikka edasi üle igasuguste takistuste.

Vaadeldes inimsoo kultuuri minevikku, leiame, et toodud kolm edutegurit on olnud mõõduandvad püsivate väärtuste loomisel. Kui midagi suurt ja ilusat on loodud, siis ainult ülesande selguse, kindla kava ja järjekindla töö tõttu.

Noored „Tuleviku Radade“ sõbrad! Teil seisavad ees pikad õpingu-ajad. Teie tahate ka kindlasti midagi saavutada, tahate ka midagi luua ja jätta jälgi meie rahva ajalukku püsivate kultuurväärtuste loomisega. Rajage kõik oma toimingud ja üritused edukuse õigeile aluseile, siis võite kindlasti loota kõike seda tulevikus, mida mõnele andvat õnn, teisele — juhus.

E. Bagh

Ranna motifiv, etsing

Hõimutöö mõte

Kõik õppivad noored võisid hiljuti kaasa elada 8-ndate hõimupäevade pühitsemisele, samuti kui paljud kindlasti jälgisid ka, vähemalt ajakirjanduse kaudu, möödunud suvel peetud V Soome-Ugri Kultuurkongressi laiaulatuslikku tööd. Meie soome-ugri rahvaste hõimutöö on seega juba teatud traditsioonidega kultuuriliikumine. Iga-aastastel hõimupäevadel kõneldakse hõimudest ja nende saavutustest, tutvustatakse nende kunstiteoseid, kongressidel aga, mida peetakse harva (üle viie aasta), esitatakse ulatuslikumaid uurimusi hõimurahvaste ja nende kultuuri kohta. Milleks meie harrastame seda näiliselt utoopilist hõimutööd? Elavad ja mitmed hõimud meist geograafiliselt nii kaugel, et lähem vahenditum kontakt on võimatu, nii ungarlased, kõnelemata Venemaal asuvaist hõimudest. Loomulikum tundub meile hõimusõpruse arendamine Soomega, kes on meie lähedane naaber ja tõuliseltki ning vaimulaadilt sugulane. Kahtlemata meil on iga hõimuga eri suhted, meid seovad igaüheda eri sidemed.

Ungari on küll kauge ja tema kultuur arenenud meist nii erinevaks, kuid vahest just sellepärast temaga tutvumine on meile nii huvitav, nagu kunagi ühe vana ja kujunenud kultuuriga, millel on teatav eksootilisuse, kauguse võlu. Meil pole Euroopas ühtki vana kultuurirahvast, kes oleks meile nii sõbralik ning meist nii huvitatud kui meie hõimlased Doonau ääres.

Väikesele liivi rahva killukesele Kuramaa rannikul oleme meie muidugi andja osas. Tema eest hoolitsemine on iga hõimutöö tegija aukohus, sest kahjuks teiste hääbuvate hõimude hääks me ei saa midagi teha poliitiliste olukordade tõttu.

Ja lõpuks Soome, kellega lähemgi läbikäimine läheb raskusteta meie suure keelelise suguluse tõttu. Siin see hõimutöö satub päris õigesse vette, on õppida nii ühel kui teisel, vastastikku, ja rõõm olla osasaamises ühest elujõulisest, rõõmsalt edasirühkivast kultuurist on õpetlik ja innustav ühtlasi. Sellest loodame kõige kaugemale ulatuvaid tulemusi.

Nii siis kõigi hõimudega suhtlemisel on mõte; pääle hõimuromantika on hõimutöö harrastajail ka oma reaalsed tulevikupildid: ükski väiksem rahvas ei saa seista üksi ilma kadumishädaohuta, ühendus teistega teeb tugevaks, annab iseteadvust, julgust, tööõõmu.

Matka- muljeid soomlaste maal

Kuusamo Vuoksella

Oleme Helsingis, hõimlaste ilusaks kiidetud pealinnas. Sammume mööda avaraid tänavaid, mis piiratud viie-, kuue-, või enamakordseistki majust, millede hulgas on nii vanu kui ka oht-rasti uusi ning moodsaid ja näeme, et paljude uhkete paleede ehitamine on käsil. Meenub Tartu suurim ja moodsaim hoone, Hüpoteegi panga maja. Helsingis ei pane niisuguseid „onnikesi“ tähelegi. Ja Tallinnas asuva EKA maja sarnaseid on siin külluses. Helsingile annabki ta ilu just linna ehituslik ilme ühes rohkete puisteede ja parkidega.

Seisame raudteejaama platsil. Teisel pool platsi on monumentaalne põhjastiilis jaamahoone, torniga hoone pöördel. Eriti huvitav on pääsissekäik: kahel pool ülal asuvad suured graniidist mehekujud, kes hoiavad käte vahel laternaid. See Helsingi tähelepanuväärsemaid hooned on ehitatud Soome kuulsaima arhitekti Saarinen'i poolt, kes on püstitanud Helsingile ka ta rahvusmuuseumi. Jaama vastu asub rikkalike kogudega kunstimuuseum Ateneum, kus esitatud peamiselt Soome maalikunst, kuid leidub ka välisautoreid, mõned teosed ka eestlasilt ja üks maal koguni Raffael'ilt. Üle jaamahoone paistab kaugemalt parlamendihoone Etuskuntatalo — soome arhitektuuri hiigelsaavutis, mille ehitamine lõppes alles mõned aastad tagasi. See on

mõjuv soome graniidist ehitus. Üles võimsate graniitsammaste rea juurde viib kõrge, üle kogu hoone laiuse ulatuv trepp. Sisemus otse hämmastab Eestist saabunud külastajat. Marmorist trepikäigud, üleni vaibaga kaetud nõupidamissaal, peegellaega söögis-saal, riidest kaetud seintega moodsalt ja mugavalt sisustatud erakondade-toad, hall Karjala kask paneelina ja mööblimaterjalina „Nokia“ kummi-massist põrandad jne. ning lõppeks ümmarg. parlamendi istungisaal viie suure skulptuuriga, mis sümboliseerivad usku, tööd, teadust, tarkust ja järeltuleva põlve eest hoolitsemist — see kõik on meile ennenägematu. Jah, ega asjata üteldud hoone ehitamise käsil olemise ajal, et Soome ehitab enese vaeseks!

Helsingile annab ta ilu just linna ehituslik ilme ühes rohkete puisteede ja parkidega. Tähelepanuvate ehituskunsti teoste hulka kuuluvad ka kolm Helsingi kirikuist: Suurkirik, Nikolai kirik, ehitatud aastail 1830—1852 kreeka-katoliku kirikuks, nüüd aga luterlaste kasutada. See on klassitsistliku ehitusjärgu kauni-maid saavutisi, ilustatud sammaste ja kaheteistkümnepostlikuuga katuse äärtel. Võõrastavana tundub aga omal ajal püstitatud tsaar Aleksander II mälestussammas kirikuesisel avaral platsil. Hoopis teist laadi

Sügislüürika.

Nurmed kodused, nukrad ja lagedad
tühjal pilgul vahivad taevast,
kus edelast kirdesse pagevad
rebit puril pilvede laevad.

Tuulevihurid hullavad haavikus,
punakulda puistavad maha.
Puud seisvad lehtedest laasitud,
sügispäike vaob nende taha.

Viimsed kiired tast säilitan südames
nagu lahkuja hävastiviipu:
see sügis, mis jäätuvast sadamast
sõitis loojangu tuhmuva triipu.

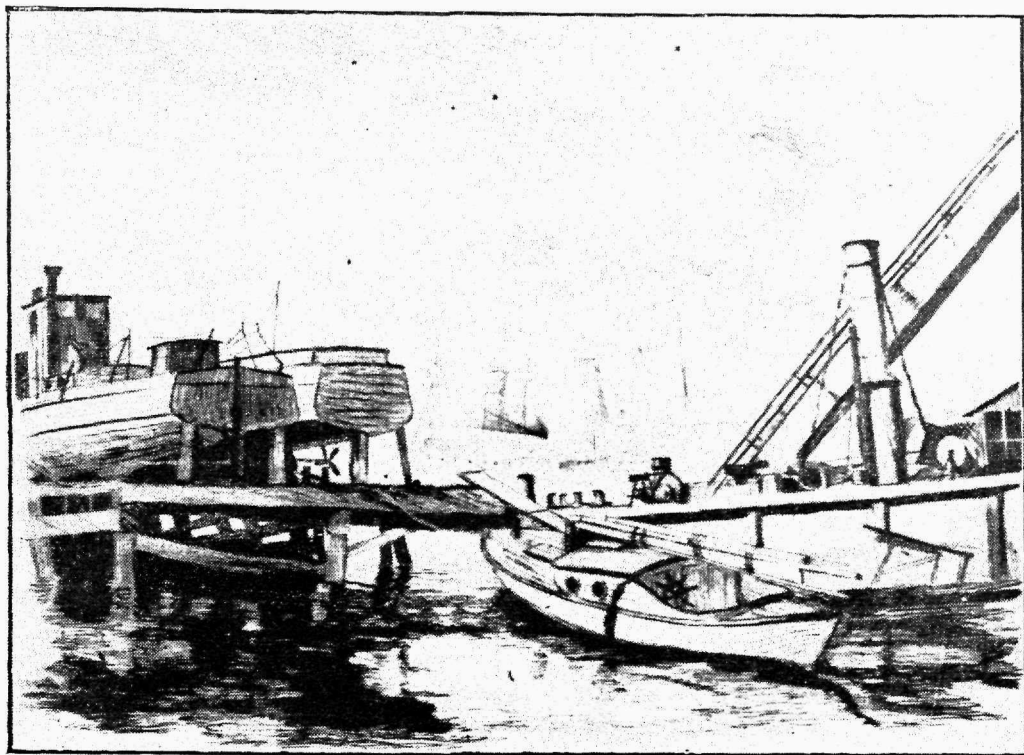
on omapärane moodne ja mõjuv
tõmbitorniline Kallio kirik ja sellele
vastandina pika terav-terava torniga
tuliuus Miikaeli kirik.

Helsingist rääkides peaks mainima ka Stockmanni hiigeläri, mis võtab enda alla tohtu suure seitsmekordse hoone. Siit saab osta enam-vähem kõike, mida vajab inimene. Kaheksa lifti ja rulltrepp on vahet pidamata tegevuses, et viia kaubatarvitajaid ülemistele kordadele ja tuua neid säält jälle ära. Võid liikuda mööda äriruume kui hiigelsuurt näitust, istuda samas asuvas kohvikus ja sõita liftis, ilma et tarvitseksid midagi osta. Äris asub ka oma pangaosakond, kus võib vahetada raha, ja reisibüroo ning samas kõrval turismiosakond, kus müüjaiks rahvarõivais neid, kes räägivad paljusid keeli. Meeldiv oli rääkida äris ostude tegemisel sulaselget eesti keelt. Muide, keele suhtes võib ka umbkeelne eestlane saada Soomes suurepäraselt hakkama. Tähelepanelik eestlane saab küllaltki hästi aru soome keelest ja samuti soomlane eesti keelest. Meie konversatsioon

soomlastega toimuski enamalt jaolt sel teel, et igaüks rääkis omas keeles. Ainult üksikjuhtudel tarvitati saksa keelt, mida Soomes üldiselt mõistetakse hoopis vähem kui meil, ja paari isikuga prooviti ka inglise keelt.

Palju on kiidetud Helsingi ja üldse Soome linnade puhtust. Kuid näib, et Eesti linnad on ära teeninud sama kiituse, sest pole kuidagi märgata, et Soomes oleksid linnatänavad puhtamad kui meil või öieti, et Eestis oleksid nad mustemad kui Soomes.

Neid on vist küll vähe, kes pole kordagi kuulnud mainitavat Helsingi Esplanaadi nime. See on pikk sirge tänav — puiestik, mis algab turult ja läbib Helsingi südame, ärirajooni, olles ka ise tähtsaks äritänavaks. Ainult Eesti linnades liikunu ei saa vist hästi kujutleda äritänavat kõige mugavama jalutuskohana. Kuid Esplanaad on suurepäraseks näiteks sellest meeldivast ja linna ilule palju lisavast kombinatsioonist. Öieti moodustab selle kaks ühe poolega tänavat, millede vahel asub lai puiestik. Siin asub Soome hümni sõnade looja Runebergi monument — muide, luuletaja kunst-

F. Tomingas

Sadam, kuivnõel

nikust poja teos — ja kuulus Kappeli vabaõhukohvik.

Liigume piki pikka ja sirget Turuntied lähemale linna äärele. Siinsääl tänava ääres on näha osaühing „Elanto“ toiduainetekauplusi, tänavaid palistavad suured kivimajad. Helsingis ei eksisteeri aguleid. Jõuame tuliuue, lumivalge ja ülimoodsa messihalli juurde, mille lähedal on käimas uue staadioni ehitustööd. Vähe paremale — ja me oleme puudega kaetud kaljudel. Siit-säält puude vahelt paistab veel mõni üksik hele hoone, muidu vaid kaljud ja puud, millede vahel looklevad asfaltteed ja liigub tramm. Pöördume tagasi linna poole. Jätame selja taha silla, mis viib üle sügavale kaljusse rajutud raudteeliini, läheme kitsast

teerada pidi järvena näiva lahe ääre ja jõuame Kaisaniemi puiestiku, kus aseneb restoran, mille alaliste külastajate hulka on omal ajal kuulunud ka Snellmann, Runeberg, Lönnrot ja teised Soome vanemad suurmehed.

Helsingi surnuaed. See on põhjamaade parimini korras hoitud surnuaed. Peab möönma, et siin ei teki seda pisukest jubeduse- ja mahajäetusetunnet, mis haarab meid harilikult siis, kui astume surnuaeda. See on sõbralik paik, kus pole ühtki kõrget hauaküngast, vaid aina madalad muruplatsikesed, ilustatud maitsekalt lillede ja kivitahvlite ning hauasammastega, milledest paljud on väärtuslikud kunstitööd. Meeldiva üllatusena kohtasime surnuaial eestlast,

kes osutus surnuaia aednikuks ja kes juba paarkümmend aastat elanud Helsingis. Otse surnuaia juures asub ka krematoorium ühes krematooriumi surnuaiaga, milleks kaunis valge maja, mille seintesse müüritakse urnid surnute tuhaga. Suurema osa krematooriumihoonest võtab enda alla kabel-saal, milles peetakse matmistalitus. Hoone otsas asub ruum kahe põletusahjuga. Surnu põletamine kestab küllaltki kaua, harilikult üle kahe tunni. Põletamise juures eraldatakse tõmbtuule abil puu- ja riidetuhk ja hiljem puhastatakse saadud tuhk magneti abil metallist. Tuhk antakse urnis välja surnu omastele, kellelt võetakse kirjalik töötus, et tuhk maetakse õnnistatud mulda, kas siis krematooriumi- või mõnda teise surnuaeda.

*

Lahti, meile tuntud radiolinn. Ja sellena võtabki ta meid vastu kahe kõrge-kõrge saatejaama torniga, mis kerkivad nagu üle kogu linna ja vihmase ilma puhul kaovad pilvedesse. Lahti on haruldaselt sümpaatne ja armas linn, elanikudki on lahkemad helsinglastest. Lahti on puht-soome linn, kus vastandina Helsingile ei leidu peagu ühtki rootsikeelset silti. Kesklinnas asuvad suuremad hooned eesotsas moodsas põhjastiili raekoja, mis väga tuletab meelde Helsingi taamahoonet. Linna äärtel asuvad väiksemad elamud, puhtad, kodused ja korralikud, ei ühtki viltuvajunud lobudikku, nagu meil neid leidub linna äärtel peagu igal sammul.

Taevas ei tööta head, kui väljume õhtusele jalutuskäigule linna. Kulgeme üle puuparkettisillutisega silla, liigume edasi piki pikka ja sirget tänavat, mis peagi läheb üle laiaks puiestee-esplanaadiks, ja jõuame siis raekoja juurde, mille ees on vabandussõja mälestussammas ja mille

vastu paikneb tütarlastegümnaasiumi valge-hallikas hoone. Paremalt las kub alla sirge tänav-puiestee, tõuseb jälle üles märke ja lõpeb kirikuga. Laskume ja tõuseme meigi kirikumaie puiestikku. Kirik ise on väikesevõitu, halliks värvitud puuehitis, ainuke Lahtis, selles 11.000 elanikuga linnas. Üldse kirikud väljaspool Helsingit on väikesed ja neid pole kuigi palju. Kiriku tagant mäservalt avaneb suurepärase vaade Vesijärvele ja kaugemale metsadele. Otse all asub poeglastegümnaasiumi spordiplats ja teisel pool seda seisab kooli uus suur telliskivihoone, mis asub õieti juba linnast väljas. Üle järvesopi paistavad metsad ja kõrge suusahüppetorn, kus peetakse igal talvel suuri suusahüppevõistlusi, millest eestlasedki on osa võtnud, olgugi et pole kohtadele pääsemiseni küündinud. Ius jalutuskäik mööda kruusateed — ja varsti olemegi hüppetorni jalal. Kõigepealt tuleb minna üles mäest ja siis algab lõputu rännak mööda trepiastmeid üles torni. Vahepeal natuke maad jalge all — ja jälle trepid, trepid. Ülal — see on teine maailm. Pilgud haaravad avarusi, lõpmatute metsade sina. Eemalt paistab kinkude ja puude vahelt Lahti valgeid maju, kaugemalt hendlab ühe eeslinna hooned. Teisel pool üle platsi ja lasketiiru virvendavad Vesijärve sopid.

Läbi päikesesära sammume välja Lahtist, südameis elevus eelseisva järvesõidu ootel ja peas mõtted tagasituleku üle kunagises tulevikus. Oleme laevalt, mis jääb meie elamuks kaksteist tundi kestva sõidu vältel mööda Vesijärve ja Päijännet, mis on Soome suurim sisejärv. See on ilus valge laev, mille pardal peale soomlaste leidub rahvusvahelist turistide seltskonda, kes tulnud nautima Sise-Soome järvemaastiku jumalikku ilu. Kohtame siin eestlasi, rootslasi, sakslasi ja üht inglise džentlmeni. Laev liigub mööda pikka

ja kitsast järve. Kaldad on lahtede- ja poolsaarte-rikkad, siiraviirulised, ja nii kaugele kui ulatub silm — kaetud vaid lõputu metsaga. Siin-sääl puude vahel mõnel rohketest saartest asub üksik punaseks vööbatud suvila. Sõidame läbi lüüsidest ja kaht järve ühendavast kanalist. Muinasjutulik on järve ilu, südameis valitseb rahu ja rõõm. Kui ometi seistaks aeg ja võiks igaveseks jääda siia! Aeg aga liigub ja saabub põhjamaa valge öö. Seda ei saa kirjeldada, seda peab igaüks ise läbi elama. Ei sellisel ööl või magada, seepärast suigume vaid viivuks kella kahe ümber, et järgmisel päeval mitte olla liikumisvõimetud. Kui ärkame, on juba hommik, päike on äsja tõusnud. Udust kerkivad saared ja kaldad, puudeladvul helgivad päikesekiired.

Saabume sadamasse. Möödas on Päijänne unelm . . . Jyväskylä on väike Kesk-Soome linn, mille tähtsaks asutiseks on suveülikool. Tänavail valitseb puhtus ja kord, hooned on sõbralikud ja kogu linn jätab koduse mulje. Siin on kesket parki linna kirik, ümbritsetud lillepeenardest, seal viib lai mitmejärguline lihtsa kunstipärasusega paetrepõ kõrgele üles parki — mäeseljakule.

*

Istume rongis, mis kihutab Tampere poole. Vagun, milles asume, on uus ja pingid kaetud riidega. Puuduvad väljatõmmatavad magamisasemed, nagu on meie vaguneis. Akende taga on vaid metsad ja järved, metsad ja järved, vahel harva vilksatab mööda üksik kitsas ja kõrge punasevärviline maja valgete nurkade ning aknaraamidega ja lapike põldu, mis tõmmatud tihedalt läbi korrapäraselt asetatud kraavidest. Raudteeliin on paljudes kohtades kaevatud läbi kaljudest ja sageli läheb rong järsust mäest üles nii aeglaselt, et oleks võimalik minna maha

Paul Eberhardt

Puulõige

rongilt ja tulla jälle päale. Korraga muutub hämaraks ja siis oleme tükk ajaks pilkases pimeduses — sõidame läbi tunnelist.

Üks reisijaist võtab välja suure harmoonika ja hakkab mängima. See näib olevat lihtne töömehetüüp, kes käsitab oma riista suurepäraselt. Mängib seni, kuni higi ilmub laubale, siis läheb vaguniesikusse end jahutama. Hiljemini mängib üks vanamees lõbusaid lugusid viiulil. Õige mitmed härrad annavad talle raha.

Aknast hakkab paistma vabrikukorstnaid ja kirikutorne, Tampere läheneb. See on Soome tähtsaim tööstuslinn, umbes 7000 elanikuga. Linn on väga puhas ja ilus, milleks peale linna loodusliku asendi mõjuvad kaasa väga rohked korrashoitud puistesed ja iluplatsid. Tänavad on sirged ja avarad, kesklinn jätab suurlinna mulje. Vabrikuhooned on enamuses moodsad ehitised suurte akendega.

*

Kurb oli lahkuda Soomest, meie vägagi sõbralike hõimlaste maalt. Seal liikudes ei tundnudki end olevat võõral maal, vaid nagu suurte sõprade seas. Tahaksime kindlasti loota, et kord võimaldub minna sinna tagasi ja siis juba pikemaks ajaks.

R.

Öö.

Paat libiseden veereb üle vee,
 jääb kumisema aerulöögi kaja . . .
 Ja sääl, kus igaviku hiilgav maja
 on taevakummil kaaren linnutee.

Näe, läände hajub valgus nagu lina
 ja vaikus murtud tiivul järve vajub
 Veel kuski kaugel peni unen haugub,
 ja juba tuhmub taeva pihlakpuna.

On kummaliselt vaikund ümbrus nüüd,
 vaid pardipoju kaelal, kilab soon
 ja kõrkjatesse veereb kulli hüüd . . .

Ah, süda itkeb, igatsustel' aldis!
 On tahat soovi nende pikan keen . . .
 Mil saabuks aeg, kui olen rahaks valmis?

A. Stanoviš

Kado.

Ma tulli, tulli kaema koto,
 ken üles kasvi, kaema sünnimaad.
 Ma tulli, unõti kõik pato,
 ja kaugõlt silmi tutvat Võromaad

Tii Otepääst vii lõana poolõ
 ken kaos orgõ, kaos mäki seen.
 Vii mõtsast läbi lämmä poolõ
 ken õnnõ maa, ken rahvas raho seen.

Tiid toda minna, mõttõn kodo,
 ma armu palvõn heitse põlvilõ . . .
 Mu ümber nõssi palvõudo,
 käe vasta lötsi taevavõlvilõ .!

Om ilman maid, kuid kõigist mullõ
 om armsamb, kallimb õnnis Võromaa —
 Mo korjos jäägu kaitsta sullõ,
 kõrd sine mullan maka, Võromaa.

Kolm tarka

Vaikides ratsutasid kolm sünget habemikku meest läbi öö. Nad olid olnud juba kaua teel. Väsinult traavisid hobused, norsates aegajalt kargesse õhku piimjaid auruilvi, mis tihenedes kuupaistel sädelevate nõeltena katsid nende sõormeid ja laskusid ka ratsutajate rõivaile. Sõnalt, endasse süvenenult, ratsutasid mehed, liiga pühalik oli nende tee siht, et lobiseda.

Kogu elu vältel olid otsinud tõde nood kolm sünget meest. Üks lootis seda leida teadustest. Ta oli andunud sukeldunud igasuguseisse raamatuisse, kümmelnud kõigi inimkonna targemate peade mõtetelaineis. Nii oli ta kogunud endasse kõik, mis kunagi viljeldud teadustepõllul, külastunud kõigist inimlikest teadusist, kuid, mis leidmatuks jäi, oli tõde.

Teine polnud leppinud tolmuste raamaturiulite sirvimisega. Tema raamatuiks olid inimesed. Nii oli ta liikunud igal pool, kus kihamas elu, platsidel, turgudel, templeis ja tänavail. Ta oli omandanud võime tungida inimhinge hämaramaisse võlvkodadesse, kuid sealtki ei leidnud ta tõde, otse selle vastu, ta oli näinud võlvkodade seinu tilkumas võikuse rõskusest, igal pool pimedais urkais lendlesid limaste tiibade plaksatades kõikide pahede nahkhiired. Nii heidutas see teda lõplikult otsimast tõde inimeste juurest.

Kolmas polnud iialgi lugenud ainsatki raamatut, ta oli hoidunud rääkimast ka inimestega. Ta oli kartnud inimesi ja nende mõtteist täismääritud pabereid. Üksiku, merelaineist piitsutatud rannakalju koopaisse oli peitnud ta end. Päeviti, kui taevakummil veerlev päikesekera ohtralt pildus oma kuumusehõngu maapin-

nale, mähkides roidumusvõrkudesse kõik seal askeldavad eluolevused, lamas ta oma kaljukooa jahedate seinte vahel, kuulmata midagi või kedagi, mõteldes ja rääkides vaid endaga. Kuid öösiti, kui nõgised pimeduselinikud laotusid kõige elava üle, läks vaikija välja rannakaljudele, ja, olles väsinud kuulmast oma enda mõtteid, kuulatas pimedusest kostvat mere kohisemist, kuulatas kõrguses vilkuvate tähtede säravat helinat, ööjaheduses puhkava maa salapärast sosinat, aru saades ja kaasa tundes nendega. Palju oli ta nii õppinud, rohkem kui mõlemad teised, ligemale kui teised oli ta jõudnud tõele — ta oli leidnud tee, mille lõpul asus tõde.

Nii oli laskunud kolmas tark rannakaljudelt, kogunud enda ümber mõlemad teised, et ühiselt saavutada ühiste otsingute eesmärgi.

Vaikides ratsutasid kolm sünget habemikku läbi öö. Ja teed näitas hendlav täht taevavõlvil.

Tallates radu igavikutühjele lagendikele jõudsid nad lõpuks linna juurde, mis ületas suuruselt kõik linnad, mis nad varem olid näinud. Juba kaugele kostis linna kära kui ürgse hiiglase pulsituiked. Pilvedeni kerkisid kõrgete majade aknaavausist paiskuvad valgusejoad. Ja peatus tark, kes oli pühendanud kogu oma elu raamatute lugemisele:

„Iialgi pole ma näinud sellist linna, nii kõrgete majade, taevaniulatuvate tornide ja suurte inimhulkadega. Vahest leiame siit oma kauaotsitud eesmärgi — tõe?“

Kuid kannustas hobust targim tarkadest, üteldes:

„Kas te ei näe, kuis varjavad linnatuled meie teetähise, kas te ei

näe, kui kahvatuks muutub täht tuledesäras. Läki edasi, vennad!”

Ja kannustasid hobuseid ka teised, jättes peagi kaugusesse linna müra.

Läbi lopsaka padriku väänles nüüd nende tee. Kõikjal looklesid siugudena väätkasvud, takerdudes hobuste kapjade külge. Üha raskemaks muutus edasiminekuks, kuni viimati jõuti igivana, kõrgete puude kroonidesse peitunud, sammaldanud seintega templi juurde. Salapäraselt kahisesid puude lehis tundmatud palvelaulud, õhk oli tiine viiruki- ja mirrilõhnust. Templi avatud ustest võis näha ta sisemuse sära.

Peatus tark, kes oli uurinud oma elu vältel inimesi:

„Iialgi pole mu jalg sattunud nii salapärasesse kohta, vahest peitubki siin tõde?”

Kuid kannustas hobune targim tarkadest, üteldes:

„Kas teie ei näe, kuis matab puude lehestik meie tähe? Läki edasi, vennad!”

Jälle muutus tee, mida mööda ratsutasid kolm vaikivat meest. Nad olid jõudnud kohutavalt mahajäetud ümbrusse. Igal pool lamasid hallid, kiskjahambuliseks teravakihilised kaljurahnud, veristades mõrvarlikult hobuste jalgu. Mehed pidid laskuma hobustelt, et jalgsi jätkata teed. Vii-

maks harvenesid kaljud, andes aset kivisele, harvade rohupuhmaste ja kibuvitsapõõsastega kaetud lagendikule. Kõik oli siin rõõmutu. Väsinult õõtsusid kurbusepuhanguis üksikud rohulibled. Lagendiku keskel lameskeles madal, kividest kuhjatud onn. Onni lävel peatusid rändajad. Neile tungis ninna loomade higi ja sõnniku lõhna. Nad kuulsid vaid tasaseid loomade häämitsusi. Ja nüüd, tülpinult pikast, vaevarahkest teest, pettunud oma lootusis, pöördusid mõlemad targad pahaselt kolmanda poole.

„Kuhu oled sa toonud meid? Sa lubasid viia meid tõe juurde, aga tõiid siia inimtühjale lagendikule, kus on vaid tundmatute mäestikukarjaste loomalaut. Mis tõde leiame me siit?”

„Oh teie rumalad, kes teie end nimetate tarkadeks” vastas see, „kas teie tõesti loodate leida tõde inimeste maailmas ja säravais templeis? Üksnes siin, puhtas looduses, süütute loomade keskel võib sündida tõde!”

Ja lõi särava silmipimestava tunglana täht ja selles valguses kadusid rõõmutud varjud lagendikult, andes aset mingile imelisele, sõnulseletamatule.

Ja kolm tarka astusid, paljastades pääd, üle kõrge ukseläve, lauda sisemusse.

Aug. Kalvi

Inspiratsioon

Jää veel! jää veel! mu hinge suurim
soov,
sa kummaline, õhkuv lunastus!
Su viibimine imeliselt loov —
kõik hävitab, mis patust kiivusmust.

Mind hingaten mu pingul roidesoov
uat tahtetald kui isaks, ei tea kust —
tuik südame on valgust ellutoov,
kust igavikku viivat otsin ust.

Seepärast jää sa, rutvalt särav, suur —
vastärgand, tihenend kiirepild!
Su hooguden mu muldov elujuur

uus otsatusi kandev hiiglasild.
Siit tegudesse ärkab silmikaar
ning olemist maist hääbub viimne kild!

J. Estam

Raamat sõbrana ja vaenlasena

T. L. Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi õpilased lugemislauas töötamas

Kui sajandeid tagasi esines käsi-kirjaline raamat vaid valitsejate kodades, siis tänapäeva kirjasõna on kättesaadav ka laialistele hulkadele. Ta on muutunud paratamatuks, ühtlasi eluliseks vajaduseks rahvamassidelegi.

Raamat — kirjandus ei ole vaid lõbustajaks, ta on ka kõlbeliseks kasvatajaks. Temast on ammutanud uut energiat ja enesekindlust paljud „tõe ja õiguse“ eest võitlejad.

Kirikuisa Augustinusest räägitakse, kuis kord raskel võitlusmomentil kuulnud ta kellegi nägematu häält lausuvat: „Tolle lege!“ („Võta loe!“) Augustinus läinud tuppa, märganud sääl Uut Testamenti ja siis teinudki, nagu hääl soovitas: ta lugenud, kuni arvanud end olevat leidnud tõe. Seekord raamat rahustas noormehe sise-mise võitluse ja määras ta saatuse.

Küll vist ei ole meie hulgas Augustinusi, kuid leidub siingi käärivaid hingi, tuliseid tõeotsijaid — ja pea-aegu alati suudab meid raamat — sõber ja kasvataja vähemalt osaliseltki rahuldada.

Kodu ja vanemad panevad aluse meie kasvatusesele ja isiksusele, kool süvendab, kuid täiuse poole viime oma iseloomu vaid endakasvatusega. Ainult sihiteadlik endakasvatus teeb meist mehed ja tähtsaks teguriks on siin kindlasti raamat. Raamatu tegelaste seas leiame sageli iseloomu, kelle igale väljendusele elame kaasa, igast sõnast tunneme iseennast, rõõmustume koos lemmiktegelastega ja kannatame, kui tal läheb halvasti. Ja

kui oleme teose n. ö. iseeneses läbi elanud, tunneme nagu oleksime muutunud kogenenumaks ja paremaks.

Raamat on inimkonnale ja kultuurile suureks aardeks. Ta on nagu laevaks, mis kirjasõnastatud mõtteid ja teadmisi kannab põlvest põlve, sajandist sajandisse. Raamat on kultuurikandja, on tuletungal, mis suunab sageli mitte ainult indiviidi, vaid ka kogu inimkonna eluavaldusi. Ja kas ei olnud raamat see, kes ulatas põlatud orirahvale kuningakirja, näidates igale eestlasele; et „sa ei ole ori, vaid oled kuninglikust soost!“ Jutt on siinkohal meie rahvaeeposest „Kalevipojast“, mille osa eestlaste iseteadvuse äratamisel oli kahtlematu suur. Ei saa muidugi eitada ka ärkamisaegsete isamaalaulude sütitavat mõju rahvastunde süvendamisel ja edaspidise võitluse ägenemisel. Ennevabadussõjaaegne algupärane eesti raamat täitis oma osa hiilgavalt, olles kindlaks toeks oma olemasolu eest võitlevale rahvale. Kahjuks ei saa seda ütelda aga iseseisvuse alg-aasta-il ilmunud ilukirjandusest, milline näidates tugevat kallakut elueitavusele, ei olnud oma ülesannete kõrgusel — ehitada üles uut Eesti koda.

Arvatavasti eriti selleaegne „rahvakirjandus“ — seiklus- ja kriminaalromaanid — mõjustas rahva laiema hulga kirjandusliku maitse arenemist väär-suunas. Selle tagajärjel eesti

Koidula haud Kroonlinnas

lugejaskonnas, väikesearvulise erandiga, puudub kirjanduslik huvi. Ei ütle, et meil puuduks huvi lugemiseks. Sugugi mitte: raamatuid loetakse palju ja minnakse sageli isegi liialdusteni. Kuid seda ei saa siiski nimetada kirjanduslikuks huviks — õigeks lugemiseks, pigemini on see ehk ajaviite-lugemine.

Tõesti, tänapäeval on vähevõitu neid, kes korralikult ning põhjalikult loevad, kes armastavad lugeda ja taotleavad ka lugemisest kasu.

Tavalisemini loetakse iseäralise tähelepanuta, — võib-olla huvitagi. Võimalik, et vahel on ka lektüür säärane, mis ei pälvi erilist tähelepanu. Üks raamat teise järele loetakse sel viisil läbi, — ent viimane tõrjub mälestusloomise. Ja ei loeta midagi veelkordselt — sisuga tutvumiseks piisavat ühekordseltki lugemisest. Kuid

fakt on, et sääraseid lugejaid unustavad loetu ruttu ja nii nad lõpuks pole raamatust midagi saanud, vaid kaotanud asjatult kallist aega.

Peaksime lugema nii, et saame lisada omaeneste kogemustele sügavalt mõtleivate inimeste omi.

Sageli vaadatakse lugemisele kui tarbetule ajaraiskamisele. Selles on tõesti pooleldi tõtt, sest on kindlasti ajaraiskamine — lugeda kasutuid ning sisutuid kriminaal- ja õudusromaane, millised sageli võivad noorele saada isegi saatuslikuks, kes arvustusvõime puudusel hakkab imetlema kirjeldatavat roimarit kui kangelast, jäljendab teda oma mängudes ja rikub lõpuks iseloomu sellise väärkirjanduse mõjul.

Kuid kasulikkus ja kahjulikkus, oht ja ebaohu on relatiivsed mõisted: nii mõnigi väärtuslik teos võib avaldada ühele sügavat muljet, teise jätta täiesti külmaks. Üks teos võib positiivselt mõjustada nooruses ja teine ainult küpsemas eas. Raamatud, mis pakuvad naiivset kujutlust maailma elust, sobivad nooremale lugejale. Kuid on arvukas hulk raamatuid, mis reaalelu halva eesmärgita kirjeldavad pahesid, kirgede ja kohustuste kokkupõrkeid, võitlust ning vaenu jne. Ulatada neid kristalliseerumata vaadetele, oleks muidugi ebaõige. Needsamad raamatud aga võivad olla kohaseks lektüüriks arenumaile.

Lõpuks — ka jõhkravõitu raamat võib olla teadlikult lugemisel kasulik, kui variserliku vaimsusega vaimuvaesus. Iga arenenud lugeja peab suutma raamatust vastu võtta ja lasta endasse mõjuda vaid seda, mille ta mõistus leiab olevat loomuliku ja häa.

Kahetsev inimene pole enam süüdlane.

Maurois.

Koidula õpilasena

Eesti ärkamisaja suurlauliku Koidula nimi on püsinud eestlaste teadvuses aupaistelise särana. Koidulale mõeldes on tõustud ikka mingisse kõrgemasse regiooni, kauniste kujutluste valdkonda. Ta tuhandeile austajaile on jäänud mulje, nagu ei mahuks tema isik maistesse raamidesse. Ometi on Koidula elu liikunud enne ta kõrget täheleendu väga kitsais oludes. Igatahes on Koidula pidanud õppima suuresti raskemais tingimuses, kui võivad alg- ja keskkoolihariduse omandada tänapäeva noored.

Koidula hakkas õige varakult käima koolis. Ta oli alles viie-, kuueaastane, kui isa Jannsen võttis oma vanema tütre Lolla, nii nimetati Koidulat lapsepõlves, Väandra klaasivabriku kooli kaasa, et talle kooliealiste talulaste hulgas jagada esimest kooliõpetust. Ent huvi raamatulise tarkuse vastu tärkas Koidulas veelgi varem. Otse imeilusa muinasjutuna kõlab kahekõne põlvepikkuse Koidula ja isa Jannseni vahel: „Isa, pai isa, kellele sa kirjutad?“ — „Ma kirjutatan eesti rahvale, mu laps, nende rõõmuks ja õpetuseks.“ — „Aga, isa, kui sina pisukeseks jääd ja mina suureks saan, kas lubad mind ka neile kirjutada ühe tillukese raamatu, isa, kas lubad?“ — „Ja muidugi mu laps, sina oled ju eesti lapselaps, kes sulle seda siis keelab.“

Kuueaastasena pääses käharpäine Koidula ühes oma vanematega Pärnu Ülejõe. Siin algasid 1853. a. ta kooliaastad Pärnu saksakeelses tütarlastekoolis. Esimesest semestrist päälle kuulus Koidula väljapaistvamate õpilaste hulka. Erilise tähelepanu osaliseks said ta kirjandid. Siin osutas ta harukordset andekust. Tema kirjandid loeti klassis ette, et kaasõpilased võiksid neist äratust saada. Õppeained Koidula koolitunnistustel on hinnatud enamasti

Koidula neiuna
rahvarõivais

„hääks“ ja „väga hääks“. Kuid on ka neid juhtumeid, millal polda ta õppimise tagajärgedega täiesti rahul. Leitakse, et ta edukus võiks vastavalt andeile suurem olla.

Päämiselt pidurdasid Koidula õpinguid rasked kodused olud. Kuna ta ema oli sageli haige, pidi Lydia nooremate vendadega mängima, neid kasvatama ja õpetama. Vahel sunniti teda ka leemekulpi liigutama, ehkki see töö talle sugugi ei meeldinud. Koidula lemmiktegevuseks koolipõlves oli raamatute lugemine. Neid lugedes unustas ta kogu ümbruse, koguni oma ülesanded, mis pärast ta nii mõnigi kord sai tõelda.

Päälle koduste ebasoodsate tingimuste kibestas Koidula koolielu ka kaasõpilaste üleolev ja ebasõbralik suhtumine temasse. Ei tule unustada seda, et tollal õppisid Pärnu tütarlastekoolis jõukaist perekonnist pärinevad saksa soost linnakodanike lapsed, kellele ei meeldinud vaese koolmeistri lihtsasti rõivastatud tütar Lydia Jannsen. Nad hoidusid Lollast eemale ja kohtlesid teda vähesallivalt. Lühikest aega sõbrustas Koidulaga pärastine eesti naisõiguslane Lilly Suburg. Kuid seegi sõprus ei kestnud kaua.

Nii oli Koidula sunnitud oma kooli-aastaid veetma üksikuna, leidmata südamlikku kooliõelikkust oma kaaslasis. Vabad hetked pühendas ta raamatutele ja unistustele paremaid tulevikupäevist, mille lähenemist ta ettenägelikult aimas. Nagu Suburg kirjutab, oli Koidula koolitüdrukuna kurvameelne ja haldide unistavate silmadega.

Eriti kannatusrikkad olid tulevase laulikneiu esimesed kooliaastad. Arglikuna ja vaikivana liikus ta kooliruumes. Kuid keskmistes klassides valandus Koidula hingelisest surutisest. Ta tundis end elurõõmsana ja teovõimelisena. Peagi kuulus Koidula andekamate ja hinnatavamate õpilaste hulka. A. 1861 lõpetas ta Pärnu saksakeelse tütarlastekooli parima lõputunnistusega, millel kõik ained ja käitumine oli hinnatud „väga hääks“.

Juba õpilasena hakkas Koidula katsetama luulepõllul. Esimesed luulekatsed kirjutab ta saksa keeles. Isa Jannseni nõuandel püüdis ta koostada ka eestikeelseid teoseid. „Pärnu Postimehe“ toimetamisel sai Koidula oma isa abileks ja paremaks käeks. Ta kirjutab

Jannseni töid etteütluse järgi ümber ja koostas iseseisvalt ajalehe jaoks sõnumeid nähtud-kuuldud sündmuste põhjal.

Vabul hetkil õppis Koidula oreli-mängu ja käis vendadega jalutamas. Eriti armastas ta oleskella Pärnu jõe kaldal, kus ta vaatles nii peegelsiledal jõepinnal liuglevaid purjepaate kui ka tormiga mustavat ja lainetavat jõge, mille järjest tõusev vesi ähvardas enda alla matta kalda-äärseid aasu, puid ja maju.

Eestlaste talumatu majandusliku seisundiga tutvus Koidula juba koolipõlves. Jannseni kodu külastasid sageli Ülejõe talunikud, popsid, kalurid ja käsitöölised. Nende kõnelusi jälgis tähelepanelikult Lolla, kelles tärkas sügav kaastunne oma kodurahva vastu. Koidula suurimaks sooviks oli aidata oma mahasurutud kaasmaalasi. Ta otsustas neile ohverdada kogu oma elu.

Koolipõlv jättis sügava jälje Koidula hinge. Pärnu tütarlastekoolis küpses ta vaimseks suuruseks. Siin omandas ta rohkesti teadmisi, aga ta õppis ka ületama kannatusi ja eluraskusi.

Roopi Hallimäe

PIMEDALE TÛTARLAPSELE.

Äinsaks hingetõmbeks kui suudaksin anda
kaastunden sulle mu harduvad silmad,
näeksid vaid tänase õhtugi ilu!
Käiksin seni sinu varjude ilman,
viiksid minu silmin oma hinge siit põlust
viivuks kaugele taevaranda.

Võiksid et nutta ainsa pisara kuuma
õhtupäikese heldivan punan
oma südamevalust mu sülle.
Saadaks sind ala kustumatuna
läbi õõ — lambiks jalge een sulle —
mälestus kauge valguse kuma.

Möödume üksteisest. Tagasi järgi.
Sulle vaatan, kuis kombaten astud
piki õhtuse tänava perve.
Kuni su kuju mu pisarain kustub . . .
Hardana lausun taha tänavakurvi
varjutule su ristimärgi.

(Kogust „Päikese maja“.)

Sajune püha

Õitsvad sirelid heitsid hoonetele mahedat leitsakut. Suvistepühaõine talu lamas tummalt tuuletus ilmas. Hämaras kambris laulis kilk, lõhestades öövaikust oma kriiskava viiuliga ja vana seinakell löi talle igirahulikult takti. Aga kustki kuuldus veel erilisi hääli, ragisevaid, norisevaid. Sääl, talu tagatoas norskasid kaks kurku. Eit ja taat puhkasid kaskedega kurnistatud madalalaelises kambris ja puhistasid kordamööda tühjaks oma kurku. Taadi habe reetis õhtust saunaskäiku. Hingamisel kerkides kahises see uue luuana, täis vihapepri ja suitsusauna erilist hõngu. Ka oli ta nüüd haruldaselt valge, mitte argipäevaselt õline ega määrdunud.

Samuti ka eide juuksesabad otsmikul olid siledad. Kogu toas hõljus suvisterahu.

Äkki kostis kambris valitsevasse pühalikku idüllil tõusnud tuult. Õunapuud kobasid okstega seinapalke ja laiadele takjatele langes ajuti mõni lopsakas vihmatilk. Aga peagi langes juba tihedamaid piisku, algas korrapärane tümin kruusatatud õuel ja aknaklaasid näisid sulama löövet.

Eit, see linnuunega, virgus joonelt: „Sajab, jumalukene!“ Rapsas küünarnukiga taadile ribidesse: „Madis, sajab!“ Taadi norin peatus. Ta tõstis segaselt pääd, maigutas suud, aga nüüd kuulis temagi kahtlast tõinat ja unised silmad peatusid sajusel ruudul:

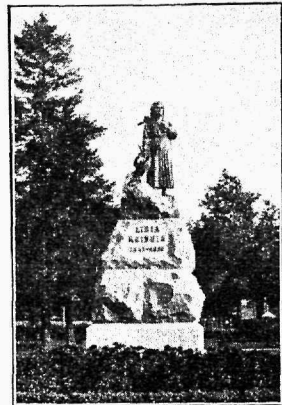
„O' sa kuramune!“

„Oih! sa, vanamees, nii kasimata suuga kallil pühal! . . .“, ehmus eit.

„Pintslisse paneb tolle pulmasõidu!“

„Ehk annab koiduajaks järele?“

Jäid eite-taati avasilmi nõutult

Koidula ausammas
Pärnus

kuulatama vihma tillukesi, tihedaid samme õuel ja katusel.

„Ja, sajab mis kohiseb! Ära ligastab selle esimese püha pulmasõidu!“ siunas vana taat südamest. „Kuida sa lähed nii paarikümne kilomeetri taha. Kallab su läbi kui rääbise, kogub istme allagi loik, rahakottigi poeb niisugune ja rõskuses lähevad uuri-rattadki rooste. . . Võtaks mait seda sadu,“ arutas taat edasi sapiselt.

Jäid mõlemad ärkvele süngi. Mõlemail oli tegu oma mõtetega ja eit ohkas ajuti palvesõnu. Kilk oli vaikunud ja kähisev seinakell luges rea lööke. Taat vähkres närviliselt:

„Teeb lopsu küll — kogu esimese püha laristab. No mis sa teed? — Kadri pulmakutsel oli ju öeldud, et mitmed teod õlut on vaaritatud ja küllap see nüüd on kange, et ankruaur kärbseid tapab. Aga ise ju ka tahaks istuda kihelkonna jõukamate meeste killas, kuulda, kuidas kehvemad mehed imestavad noort tuhkhalli täkku ja takseerivad vedruvankrit. — No see on Aviijõe Madise, kel teistel sihukesed. . . Ja-jaa! Aga siin sa nüüd kuula, kui tuleb ülevalt rabinal alla. — No, pagan, kui ta ei jäta! . . .“

Viha leekis taadi silmis, ta pööras teise külje, aga ei magamisest saanud asja.

„Ei taha järgi jätagi!“ osatas viimaks eit, teades, et ka taadil sihukesed mõtted. Aga taat ei vastanud, puhistas vaid habemesse. Sellest taipas eit, et vana on vimmas. Säärane on see Madis. Vana peru taat! Lähed kas või vanapaganaga rinnutsi kokku, kui arvab endal õiguse olevat. Ja hobused, need peavad lausa lendama ees. Küllap nüüd on juba harjutud, aga noorikupõlves, küll võis siis tuult südame alt läbi käia. No millal siis lihtlatutüdruk sai säherduste hobustega sõita!

Ja, oleks tore küll sõita sinna kihelkonna teise soppi. Tunneksid teel kõik inimesed, teretavad, vaatavad ehk tahagi: See on Avijõe Madis ja ta naine Liis. Ja neil on linnas poeg direktor. Liisa ja Madise poeg, härra Hans Reisson. — Nii on küll nendegi priinimi. Hans öeldakse akuraat kohe tema, Liisa, nägu olevat. Ja, küll juba need vesisilmsed eided kirikuvärvavas kõik ära näevad.

Koit löi hõbetama aknad ja üha veeresid lopsakad vesipärlid klaasidel. Tupp tungis rasket, rohekas-hallitoimelist valgust ja asjad omandasid selgemad piirid. Pärnad õuel kompasid roheliste pungadega sooja vihma ja vahtrate õiekobarad lausa nõretasid naerusuil se'st ülemeelsest suplustest nagu suplejad lapsed ägedal põuailmal. Ja muld, see janune, ahmis aga kõik endasse ning pakatama löid säääl kõik elulased. Taevast aga jäi halliks ja sompu.

Pahuraina tõusid Madis ja Liis. „No ikka sajab, aga näe, orase on pest üsna tumeroheliseks!“ Madis täitis piibu ja popsis suunurgast suitsupilvi kui vedurist. Sõnatult lahkus ta kambri, aga Liis haaras nahkkaanelise evangeeliumi ja süvenes pobinal pühakirja. Kuid ei suutnud ta hardusega jälgida kirjasõna, meeles mõlkus ainult vihm ja pulmasõit.

„Veel on aega minekuni, ehk selgib taevast. Kell kaks on laulatus,

kell kümme peab hakkama minema, siis pool üks oleme kohal,“ arutati pulmareisu üle.

Kell löi kaheksa.

Taat pügas habet: „Kurat, see nuga nüüd nii nüri ja marrastab!“ Eit triikis siidrätikuid ja ohkas. Aeg venis, polnud muutust ilmas ega vana toiminguski.

Lõi üheksa.

Sääririkud jalas, astus taat vedruvankri juurde. Sulane rakendas täkku: „Ei selgine mitte sugugi, tihe- neb veel!“ Taat laadis juba mitmendat piipu, astus tuppa tagasi. Eit pani ninarätikud valmis: „Kas võtame pisut süüa? . . .“ — „Põrgusse!“ Taadi eilelaetud tubakakott oli juba pooleni tühi.

Kell löigi juba kümme.

Mõlemad ehmusid ja taat kiirustas vandudes õue. Täkk oli rakmes. „Sa saatan ja tema poeg Taniel!“ Taadil polnud kuski rahu, eit leppis ohtes saatusega ja asus toimetama köögis.

Sedasi saabus lõuna.

Taadile ei maitsenud söök, olgugi sült, vorstid ja pühadesai. Ainult tihti käis ta kapil ja kallutas midagi kapiukse varjul. See tegi vanataadi julgeks ja üha sõnakamalt räuskas ta maailmaelu üle, tükkis juba vägisi taevataadigagi tülli. Tõmbas viimaks pühapäeva sääirikud jalast ja sidus nohisedes pastlad kaltsudega asemele. Samuti tõmbas ka vana tööpintsaku selga ja ruttas õue. Taadil oli midagi kavatsusel — piip aina tolmas ja lurises.

„Rakenda sõnnikuvanker ette!“ kamandas ta sulasele. Imestudes ja naljahimust vahetati pulmasõiduk sõnnikuvankriga. Saanud ohjad, ajas taat vankri joonelt lauda ette ja varsti kerkis sõnnikukoorem vankri-redelite vahel. Taat rabas tõsta üksi. Nohin, piibukaha lurin ja hangutäite nätsumine koormasse täitsid vihmast suvistepüha hommikut.

„Keda, kuram, siin narritakse! . .“

torises taat. Hädaldades tuli eit õue, pistis meest hurjutama:

„Madis, hull, kallil esimesel pühal, — ega's nii ka järele anna, teed aga pattu juurde!“ Ent uusi latsuvaid hangutäisi visati vankrile. Kui koorem täis, haaras Madis ohjad: „Või ei anna! Sää! üleval vist arvatakse, et saavad narrida. Istuvad viiruki suitsus ja kallavad vett alla ristirahva kaela. Kannata! — No ei kannata... Las kerkib sõnnikuhunnik sinna, et tuleb aru pähe. Ei riku see argipäeva talitus veel kellelgi pühi! Nõõ!“

Läks koormaga kesale. Eit aga halises ja palus taadi hingekese eest. Läks sahvrisse, sõlmis saiakannika ja vorstirõnga rätikusse, kraami, mis pulmateele oli määratud, ning viis Sauna-Pärta räpastele lastele. Ei julgenud enam jääda koju jumalakartmatu taadi patu tunnistajaks.

—————
Keskõhtu aegu tuli päike taevasse. Pärlitena särasid äsjased vihmatilgad ja auras idanev põld. Kaugel sinetasid männikud helesinisel, kogu mets oli pakatamas roheli-sele ja violeetne võsa tõusis esile selgevärvilise vöödina. Ka vanad pär-

nad taluõuel pistsid väikesed hiirekõrvad lagedale.

Taat oli jätnud sõnnikuveo, läks ja pani saunaahju uuesti küdema, et õieti pühad sisse võtta. Imelik rahu valitses kõikjal, metsad ujusid päikesekullas, õhus sirasid lendlevad linnud. Taadi süda oli rahul.

„Sõimatud ja virisetud on nendega juba küll-küll enne mindki, aga harva leidub meest, kes julgeb Taadiga rinnad kokku lüüa ja veel võitjakski tulla!“ mõtles Avijõe vintske peremees.

Järsku lendas keegi vihinal mööda.

„Näeh, näeh, pääsukene, esimene pääsukene sel aastal!“ Taat tõusis ja vaatas loojeneva päikese helki kaduvale pääsukele järele. „Kes sind saatis? Sa tõid vist õiget pühaderahu ja leplikkust?“ Taati valdas hardus. Ta otsis südames lepitust ning nagu iseendale ütles ta:

„Pahandame ja sõitleme või mis me kõik teeme, aga ega me siis üksteisega viha pea! Taat!“

Suvisted löid päikesekullas särama ja teisel pühal sõitsid eite-taati tuhkhalli täku ning vedruvankriga vennapoja pulma. teispoole kihelkonna soppi.

K. K.

Kas on teostatav maailmarahu?

Oma olelu kestel on inimsugu vabanenud paljudest halvadest harjumustest, kuid ometi jätab meie ühiskondlik elu veel praegugi palju soovida. Üks ebasoovitavaist nähtusist on sõda, mille oleme pärinud küll oma kaugeilt esivanemalt, kuid millela meie pole suutnud elada ka kõige lähemas minevikus.

Meie aeg on võtnud endale eesmärgiks sõda täiesti kaotada ning

kõik riigid ja rahvad teevad suuri sõnu sõjaväe vähendamisest ja mitmesuguste tapariistade hävitamisest, kuid kas nendele sõnadele ka teod järgnevad, on vägagi küsitav. Tahaksin käesolevas kirjutuses väljendada puht-isiklikke seisukohti antud probleemi kohta.

Kõikidel aegadel on olnud inimesi, kes unistavad igavesest rahust. Kui avame Piibli, siis loeme säält, kuidas

inglid laulsid Kristuse sündimise puhul: „Rahu olgu maa pääl.“ Paljud inimesed loevad sealt hardumusega tuhandeaastasest rahuriigist ja ootavad iga minut selle algust. Isegi valitsejad on omanud rahupüüded, nii asutas Vene keiser Aleksander I sõdade ärahoidmiseks Püha Liidu. Viimaseil aastail teotseb sama eesmärgiga Rahvasteliit. Ei või ütelda, et need määrused ja asutised väljendaksid ainult üksikute isikute tahet, vaid nad on vastanud just paljude salajasüdamesoovile. Kuid kahjuks on nad jäänud vaid ilusaiks utopiaiks.

Jälgime linnulennult, millest on tingitud sõjad. Vaadeldes loodust, näeme, et seal keeb kibe ja armuta võitlus olemasolu eest ja kuigi mõnikord pole seda võitlust sugugi tarvis, ometi jääb iga elav olend teise endasarnase verivaenlaseks. Kui isegi loodus on halastamatu kõigi oma laste vastu, kuidas võib siis inimene, kes on ometi osa loodusest, armulikum olla iseenda ja kõigi teiste olendite vastu. Ka kõige paremate ja ideaalsemate inimeste salajasemas südamesopis asub loom, kes ainult ootab parajat silmapilku oma olemasolu ilmutamiseks. Seepärast põhjustavadki alati sõdu kas mõne rahva soov teist rahvast enda alla heita, tema vabadust ja vara röövides või päris lihtne tapmishimu. Harilikult ei ole laiadel rahvahulkadel mingit viha kaugete vaenlaste vastu ja nad ei saa ka mingit reaalselt kasu sõjast, kuid üksikud võimumedhed oskavad oma isiklikke tülisid ja kitsaid kihihuve kujutada terve rahva huvidena, nii et kõik nõustuvad oma elu ja vara isamaa altarile tooma. Nii ärkab loom inimeste hinges ja nad ei küsi enam, kas nad võitlevad õiglaste või ebaõiglaste eesmärkide eest. On ka selliseid inimesi, kes pooldavad sõda just sõja enda pärast. Ei tarvitse näiteid otsida kaugelt ajaloost, vaid on sääraseid inimesi Eestiski.

Inimsugu on pärinud oma esiva-

nemalt suure sarja ilusaid ideid ja nende põhjal jõuti möödunud sajandi lõpul veendumusele, et pole mõistusega varustatud inimese vääriline mitmesuguseid riikidevahelisi tülisid lahendada relvadega. Riigid pidasid konverentse, millel võeti vastu mitmed ilusad määrused sõja puhuks ja rahvaste seas leidis suurt poolehoidu moodne patsifism. Kuid jõukad relvade kaupmehed sundisid riike ikka rohkem võtma oma hukutatavat kaupa, osavad diplomaadid urgitsesid välja ikka uusi konflikte ja iga rahvuse parimad pojad selgitasid oma suguvendadele meie rahva suurt vaimlist üleolekut teistest inimkonna liikmeist. Viimaks oli tarvis ainult üsna tühist sädet, et kõik konverentside otsused kuulutada paberilipakaiks; ja sõdjate kõrgest kultuurist hoolimata hävitatakse rohkem väärtusi, nii hingelisi kui vaimseid, kui seda oli suutnud teha ükski barbaarne sõda varem.

Mida arvata tänapäev maailmarahust? Olen ses suhtes kaunis pessimist. Maailmarahu on raskesti teostatav. Nüüdisaja inimene on enast võõbanud väljastpoolt ideede lubjaga, kuid sisemiselt on ta ikka jäänud endiseks barbariks, kes ahnitseb kõike head ainult endale. Ma pole kunagi lootnud head ainult ideedest, sest mineviku kogemused näitavad, et nad alles siis teostuvad, kui rahvaste vaimses ja majanduslikus elus kujuneb soodne olukord. Praegu pole aga rahuaate teostumiseks mingit võimalust, sest on veel väga palju neid, kes saavad kasu sõjast. Paljud riigid loodavad sõja korral abi Rahvasteliidult, kuid mis suudavad selle organisatsiooni liikmed seitsme suurriigi vastu, kui nende huvid kunagi kokku põrkuvad. Rahvasteliidul pole mingit reaalselt jõudu sõdade ärahoidmiseks. Olid ju Itaalia ja Abessiinia Rahvasteliidu liikmed, kuid Rahvasteliit ei suutnud midagi tõhusat korda saata. Arvan, kui tahetakse saavutada püsiv maailmarahu, peab enne

ümber korraldama praeguse ühiskondliku korra, mis annab võimaluse üksikuil rikastuda sõja puhul, muutes sõja isegi soovitavaks nähtuseks. Samuti ei tohiks üksikud rahvused üksteist põlata, sest see on olnud suurimaks sõjale õhutajaks ajaloo kestel. Seni aga kui need tingimused pole täidetud, püsib sõja võimalus täiel määral edasi, hoolimata kõigist lepinguist.

Siiski ei tohiks maailmarahusse suhtuda täiesti lootusetult. On ju maailmas toimunud aegade jooksul

tähelepandavaid uuendusi. Nii on kadunud tsiviliseeritud riikides orjus, seisuste vahed on tasandunud ja on paranenud rahuaate üldine olukord. Rahvad, kes ägasid kord orjuses ja välissurve all ei võinudki unes näha sellist laitmatut ühiskondlikku korraldust, milleni oleme jõudnud praegu. Samuti on lugu maailmarahuga. Loodan, et ta kord tulevikus ükskord täitub, kuigi enne seda valatakse tema eest veel palju verd. Kuid lohutagem end sellega: suured aated nõuavad ka suuri ohvreid.

TEHNIKA

Helifilm ja ta areng.

O. K.

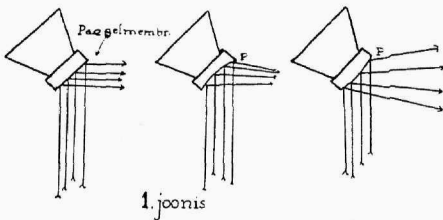
Piiramata võimalustega 20. sajand üllatab meid aina uute tehnikasaavutistega. Võib ütelda julgelt, et tehnika on 20. sajandil sama palju arenenud kui kõigil varemil sajandil kokku. 20. sajandi suursaavutisi on ka kino ja helifilm. Pole vist õpilast, kes ei peaks lugu kinost, kui mõnusast ajaviitest, meelelahutusest ja sageli ka õpetusest.

Kinoasjandus on oma 40 eluaasta kestel teinud hiigelsuuri edusamme. Kui Louis Lumière 1896. a. kontrueeris esimese liikuvate piltide projektori, võis vaevalt keegi kujutella tänapäeva kinotehnika kõrget taset. Kino suutis algul üle anda pildi vaevalt arusaadavalt, kuid tehnikute kogemuste rikastumisega saavutas tummkino 1925. a. oma hiilguse, milal ta oli sunnitud ruumi andma oma nooremale vennale — helifilmile.

Helifilmi areng on palju pikem ja keerukam tummfilmi omast, kuna vii-

mane pidi tegelema ainult fototehnikaga, kuid helifilmile lisandusid veel elektro-akustilised probleemid. Soov filmi loomutruudust tõsta heli kaasabil on ühevanune filmiga. Algul oli „heliaparaadiks“ orkester ja inimhäälekraani taga. See oli nn. tummfilmi ajajärk. Orkester ei suutnud väljendada kõiki vajalikke helisid, mistõttu taheti filmiga ühteagegu ülesvõetud heli ka filmiga koos ette kanda. Tegelikult helifilmi isaks on Thomas Alva Edison, kes kasutas heliülekaneks kolme fonograafi kraani taga. Süsteemi nimetati kinetofoniks ja esimene selletüübiline aparaat ilmus avalikkuse ette 1899. a. Seitsme aasta pärast (1906) esines Edison uue kinetofoni-tüübiga, mis oli mitmeti parem esimesest, kuid ei suutnud siiski saavutada kuigi suurt edu. Edisoni teeneks on aga huvi äratamine kõigi maade tehnikute seas selle küsimuse vastu. Publiku huvi suurenes asja vastu ja insenerid katsetasid väsimatult, ehkki pettumusi ja ebaõnnestumisi oli rohkem kui edu.

Edisoni printsiiibil arendati välja nn. nõelhelifilm, mis saavutas oma täiuse 1928. a. Nõelhelifilmi põhimõte seisab selles, et filmiga ühteaegu võetakse üles ka heli vastavale plaadile, kust see siis teatud ümber-töötamise järele kantakse ette koos filmiga. Süsteemi puuduseks oli see, et heliplaat pidi liikuma täpselt sama kiirusega nagu filmgi, ja kui film katkes, oli ka koosjooks eraldunud. Ka kohaste helivõimendajate ja valjuhääldajate puudumine takistas heli levitamist suuremais ruumes, kus grammofoni hääletugevus jäi väike-

seks. Alles elektroonlambi leiutamise ja rakendamise võimenduse avanesid piiramata võimalused hääletugevuse ja -kvaliteedi paranemiseks.

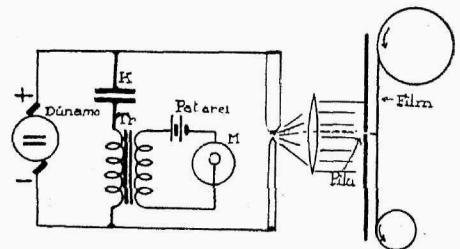
Et säilitada filmi ja heli koosjooks ka katkemise järele lühenenud filmi puhul, otsustas prantslane Pineaud graveerida helivõnked, mis plaadil asuvad spiraalis, filmiribale, sest film lahustub graveerimiseks küllaldase pehmuseni atsetoonis. See nn. reljeefhelifilmi põhimõte leidis kasutamist ja arendamist ainult Pineaud' laboratooriumis.

Teine reljeefhelifilmi süsteem kombineeriti saksa insen. Woldemar Paulseni 1899. a. leiutatud magnetofoni ja filmi kokkuehitamisel. Magnetofoni töötamisviis on järgmine: mikrofonil abil vastuvõetud helivõnked muudetakse tugevaks elektrivõnkumiseks, milledega magnetiseeritakse vastava elektromagneti abil liikuvat teraslinti. Helivõngete taktis magnetiseeritud teraslinti indutseerib heli reprodutseerimisel lindi ees oleva

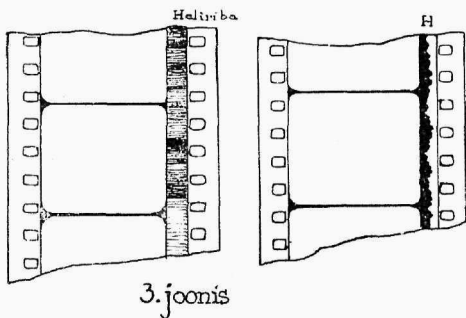
elektromagneti mähises vahelduvpingeid, mida on võimalik teha telefonis kuuldavaks. Selle helifilmisüsteemi arendas saksa insener Curt Stille elujõuliseks nõelhelifilmiga võistlevaks.

Mehaanilised helitastimisviisid polnud küllalt praktilised oma kulu- vuse ja sünkronismi ehk koosjooksu kaotamise tõttu. Seetõttu tekkiski tarvidus praktilisema helisüsteemi järele, milleks osutus valgushelifilm. Selle idee leiutajaks on saksa füüsik Ernst R u h m e r. Ta ei kavatse- nudki oma ideed rakendada filmi teenistusse, vaid tahtis ainult pikendada heliplaadi lühikest mängukestust. Elektroonlamp-võimendaja ja valjuhääldaja rakendamisega võimendus- tehnikasse arenes ka valgushelifilm tänapäeva täiuslikkusele pärast kaua- kestnud ja pettumusrikkaid katsetusi kõigi kultuurriikide inseneride ja tehnikute laboratooriumides.

Juba 1892. a. katsetasid inglased Graham Bell, Dudell ja Simon heli- ülekannetega valguse abil. Selleks kasutati õhukest poleeritud pinnaga membraani, mis helivõnkeist kumerdumise ja nõgustumisega peegeldas valgust helivõngete taktis muutuva intensiivsusega (joon. 1). Vastuvõt- jaks kasutati söestatud korkkuuli klaastorus, mis asus parabol-nõgus- peegli fookuses. Muutuva intensiiv- susega valguse mõjul tõmbus kork kokku ja paisus helitaktis tekitades häält, mis oli tähelepanelikul kuulajal arusaadav veel 200-meetrilisel kaugusel saatemembraanist.

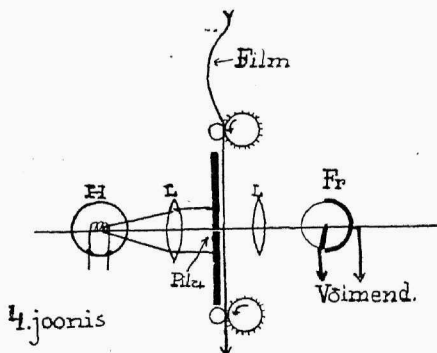
Dudell'i 1900. a. leiutatud „laulev leeklamp“ (2. joonis) muudab oma tooni kõrgust ja valgustugevust transformatori (Tr) kaudu sidestatud mikrofonile (M) mõjuvate helivõngete taktis. Valguse intensiivsuse muutumist võib fotograferida läbi pilu liikuvale filmilindile, kust saadud tumedad ja heledad pilukujutised muudetakse filmi ettekandel häälevõnkeiks tagasi. See heli ülesmärkimisviis leiab kasutust helifilmis intensiivsusmeetodi puhul. Uuemal ajal ei muudeta valguse intensiivsust heli ülesvõtteil otseselt, vaid kaudselt mõne vastava valgusrelee abil, s. t. Belli peegelmembraani printsiiбил (1. joonis), kuid moodsamate vahenditega, nagu ostsillograaf, huumlamp jne. Kõrvuti intensiivsus- ehk tihenduskiiri-meetodiga areneb ka transversaal- ehk külgkirimeetod, kus helivõnked pole kujutatud valguse varjundeis, vaid mustas lainetavas joones (3. joonis).

3. joonis

Raskusi tekitas ka valgustõugete muutmine heliks. Seda toimetati valgushelifilmi algaastail seleenrakuga. Seleeni on omadus muuta oma elektrilist takistust pääleangeva valguse tugevuse muutumisel. Teatud puuduste tõttu ei tarvitata aga enam

seleenrakku. Ta ei anna heli üle kuigi loomutruult, mistõttu kasutatakse nn. fotorakku uusimais heliagaptreis, mille skemaatilisel joonisel (4. joon.) on ta tähistatud Fr-ga. Tal on omadus muuta oma elektromotoorset jõudu võrdeliselt valguse intensiivsusega. 4. joonisel hõõglamp H saadab

4. joonis

oma valguse läbi kitsa pilu filmi heliribale, mille abil tüüritud valgus mõjustab fotorakku. Selles tekkinud pinged juhitakse võimendajasse ja säält valjuhääldajasse.

Valgushelifilmil püsib heliriba tarvitamiskõlvuline sama kaua kui riltki; samuti filmi lühenemisel katkemise tagajärjel jääb tuli ikka õigesse kohta.

Tänapäeval on valgushelifilm täielikult välja tõrjunud teised filmid, nagu nõelhelifilm ja — tummfilm. Me ei oskaks kujutellagi kino enam tummana ja hakkame ikka rohkem ja rohkem talt nõudma, sest kes on rahul sellega, mis on juba olemas, tahe-takse ikka paremat. Ja valgushelifilm täieneb ikka edasi, ehkki mitte nii kiiresti kui oma algaastail, kuid iga aastaga muutub heli loomutruumaks, mille poole ongi suunatud kõik katsetused ja täiendused.

Inimesele on omane kasvatada rõõmust elutunnet ja enesepäleloetmist, kui ta end enam kokkukõlasse ei või asetada oma ümbrusega

G. Suits

Viimsed hetked

Kooliveste

Olgu teada, et sel õhtul pidi olema õppenõukogu aasta viimane koosolek pühendatuna terveni abiturientidele. Kindlasti huvitav kuulda ka abiturientidele endile. Selles asjas oli mõnedel reaalklassi poistel nõupidamine suure vahetunni ajal, mida otsustati jätkata viimase tunni lõpul.

Sisuliselt otsustati algatus väga vajalikuks juba vahetunni ajal. Vaid asja tegelikuks sooritamiseks oli tõsi-seid raskusi. Õpetajate-tuba, kus peeti koosolekuid, asus alumisel korral, oli paksude, isoleerivate kiviseintaga nurgapäälne ruum, ning ukse taga kuulamine ilmsikstuleku ohtlikuse tõttu ei saanud tulla üldse arvesse. Ainukene tõsine ning lootustandvam kava oli Osvald Pedaja oma, kes sellest palju ei tahtnud kõnelda, kuid lubas kõike korraldada küllaldase põhjalikkusega, nii et võimalduks koosoleku jälgimine algusest kuni lõpuni. Lühikese nõupidamise järele usaldatigi tema enda ning kahe abilise hoolde asja tehniline korraldamine. Ühtlasi valiti vastav komisjon, kelle ülesandeks jäi hangitava materjali põhjalik fikseerimine. Komisjoni kuulusid: Lembit Kõhelik esimehena, Ernst Linask sekretärina, kaks ametita liiget ning Osvald Pedajas ja tema kaks abi ekspertidena-eriteadlastena. Tegelikule eeltõle otsustati asuda võimalikult ruttu.

Osvald Pedajas oli väikekasvuline poiss, võrdlemisi kinnise loomuga. Rääkis vähe, kuid katsetas palju. Füüsik ja keemik läbi ja läbi. Ta tuba oli täis retorte, prooviklaase, lampe, kolmjalg, raamatuid. Üle kõige selle jumaliku korralageduse hõlius igasuguseid gaase. Ta abiturienti-märk oli juba kolmandal päeval süsimust

aktiivsete gaaside mõjul. Selle keemiline taaspuhastamine oli talle viimaste koolipäevade üks aktiivseid probleeme, mille muide abiturientidepäevaks päris hästi lahendas. Vastavalt ta kalduvusile oli ka ta kava kõneldavas küsimuses läbi ja läbi teaduslik, mille teostamisele ta asus kohe pääle nõupidamise lõppu ning mille puhul talle assisteerisid kaks valitud abilist.

Esmajärjekorras tehti kindlaks, et õpetajate-tuba oli tühi — õpetaja olid läinud kõik lõunale. Seejärele asus Pedajas koosoleku ruumi, tema abilised — üks ruumi, teine koolimaja uksele valvele. Ruttu ta laiutas lahti traadirulli, — mikrofoni karpide kinnitatud juba varem traadipaari külge. Selle ta monteeris nüüd suure B-bassi pasuna suulisse, traadid poetas aknastu vahelt välja, pasuna seadis pea-aegu endisse asendisse seinale, tohutusuure toruavanguga laua poole. Sest, nagu hõlpsalt mõisteta, pidi olema pasun kõlakogujaks mikrofoni. Seega olid valmis kõik eeltööd. Tarvitses vaid traadid vedada mööda seinale, ümber nurga aeda, ühendada ahe-lassesse vooluallikas ja telefon ning — koosolek võinuks alata.

2.

Komisjon aianurgas oli kohal juba veerandtundi enne määratud koosoleku algust. Sekretäril oli kaasas korralik protokolliraamat, esimehe jaoks oli lisa kuuldetoru ning väike kolmjalgki istmena, mille ta loovutas sekretärile. Eriteadlane Pedajas proovis veelkord hoolega kõiki ühendusi: kõik pidi olema korras. Jäi üle vaid oodata esimest tulijat koosoleku ruumi — seadeldise kontrolliks. Muide, oleks võinud ju ka nõnda, et keegi

komisjoni liikmeist oleks läinud ja hüüdnud ruumis mõne vägeva sõna, kuid kardeti, et see võiks äkki saada kuidagi saatuslikuks ning ajada nurja kogu hoolika ettevõtte. Seepärast otsustati üksmeeli kannatlikult oodata.

Varsti tuligi direktriiss proua Lauasmaa. Selgelt ja kõlavalt olid kuulda telefonis ta kiired sammud. Ning üksmeelselt avaldas komisjon säälsamas eriteadlasele Osvald Pedajale teenitud kiitust.

Koosolek algas väikese hilinemisega. Avasõnad ütles direktriiss, mida uurimiskomisjoni sekretär aias hoolikalt pani kirja. Seejärel asuti päevakorra juurde. Esmajärjekorras otsustati vaadata läbi abiturientide teadmiste üldhinnang. Alati humanitaarklassiga, (segaklass), tähestiku järjekorras. Uurimiskomisjon aias otsustas seda osa koosolekust mitte päris põhjalikult protokollida, mis ka mõistetav, sest komisjon koosnes vaid realistidest ning kogu see algatus oli nende. Küll aga peeti vajalikuks koguda võimalikult põhjalikke hankmeid tüdrukute majapidamisklassi kohta, millise rahvaga realklassil oli tugevamaid sidemeid. Ja muidugimõista teeniti ka o m a klassi huve erilise hoolsusega.

Pole kavatsetud käesolevas komisjoni uurimusi kuigi põhjalikult refereerida, sest õppenõukogu koosolekud peavad olema salajased. Kes asjast sisuliselt huvitatud, võiks endale õiguslikus korras hankida vastava koosoleku protokollid. Keda aga eriti huvitab tolle u u r i m i s k o m i s j o n i töö, peaks leidma tutvuse omaaegse komisjoni sekretäri, kelle hooldamisel asub too ajalooline protokolliraamat. Kuid kahjuks too sekretäri on rännanud maalt välja.

Kogu selles asjas on imelik, et komisjoni koosseisust miskipärast Enn oli jäänud välja. — Enn Antsu poeg Varjumaa oli üks abituriente. Andekas poiss, kuid rohkem jumala ar-

must. Õppetöö oli talle kõrvaline asi. Tal oli alati kodus vähemalt kümneks kooli õpilaste ja õpetajate raamatukogust, mille koosseis üha vahetus sedamööda, kuis ta neid suutis läbi töötada. Mõistagi, et tal seetõttu kirjatäheliseks õppetööks ei piisanud kuigi palju aega. Kuid ta teadmised õppeaineis olid õige põhjalikud, erandina vaid ajalugu. — See kohe ei mahu minusse! — ütles. Ning mida Enn õppis, õppis vaid tiivustatuna suurest huvist. Ajalugu ta luges vaid tunnieelsel vahetunnil ning ainult päälkirju lauanaabri raamatust. Ise polnud ta kogu kooliaja vältel omandanud ainustki ajaloo-õpperaamatut. Ja oleks ta vahetunnilgi lugenud hästi!

Iseloomult oli Enn vaiksevõitu, võis peaaegu öelda — kurb. Kuid ta näos oli mingi südamlikkuse joon, mispärast ta tundus kõigile lähedana ning sõbralikuna. Päevil, kui Enn puudus koolist — neid oli küll võrdlemisi vähe — tundus kooliruum kõigile kuidagi hõredana, isegi pisut külmana.

Koosolekule järgnenud koolipäeva hommikul refereeris uurimiskomisjoni esimees Ennule oma töötulemusist. Klassiga võivat olla üldiselt päris rahul. Ennul olevat muidu kõik c u m l a u d e, kuid ajalugu see olevat... Kõhelik joonistas õhus Ennu vaate ees suure „2“.

— On aru saadud? —

Enn raputas mõtlikult pead.

— No, küll on veider: ise tahad olla abiturient ja ei tunne veel number kahte! Järeleksam sügisel! Istumajääjaid klassis üldse ei ole. —

Kõike seda kõneldi Ennule surmotsise näoga. Enn jäi uskuma ja vajas mõtteisse. — Ajaloost järeleksam, — põrgu võtku küll seda kiusatust! Aga mait, ära teen sügisel! Nelja päale isegi! Või „12“ päale, kui soovite! —

Nii mõtles ja pigistas kokku ham-

bad töotusena. Kuid nägu oli murelikult tõsine.

— Poisid, see nali ei lähe! — ütles Ennu lauanaaber Kuusk. — Kuule, Enn, ära usu: sekretär eksis säääl! „Kolm“ on sul, — kolm on ajalugu! —

Et klass nüüd oli terveni kohal, luges sekretär ette protokoll oma klassi riivavas osas terveni ja täielikult, mis võeti vastu ovatsioonidega. Peagi

ilmus klassi preili Parmas — andma päeva esimest õppetundi.

Järgmine abiturientide päev — mida oleks sellest veel jutustada? Kindlasti oli see ilus päev ja südamlilik. Kuid omavahel olgu lisatud, et atestatsioon reaalklassi poistele ei olnud midagi uut ega üllatavat. Uurimiskomisjon oli sooritanud oma ülesande hästi.

KEELENURK

Mag. Joh. Aavik

Vead

Mõned vead on millegipärast sügavasti juurdunud inimeste alateadvusesse. Keegi oli kord hakanud vaslesti tarvitama mingit vormi või sõna; teised lugesid või kuulsid seda ja vigane keelend levis kui kulutuli mõne aastaga või veel lühemas ajas üle kogu Eesti. Mõned niisugused vead on järgmised:

„teadlik selles“ — peab aga olema „teadlik sellest“. Nii on selle sõna ametlik rektisioon. Järelikult: „ta ei olnud teadlik oma eksimusest (mitte „eksmuses“); — sain teadlikuks selle asja tähtsusest.“

Teiselt poolt aga peab olema „kindel selles, veendunud selles (mitte „sellest“). Viimaste sõnade rektisiooni mõjul ongi nähtavasti tekkinud see teadlik-selles-viga.

Viimane viga on üldeestiline ja esineb enam täiskasvanute ja harit-

laste keeles, nii et ei ole mingi ime, kui see ka õpilastele on nakanud. Nüüd aga esitan vea, mis näib eriti noorsoole omane olevat ja õpilaste kõnekeeles maad võtnud. See on ja o k s tähenduses „pärasť“. Keegi ütleb: „Mina sinna ei lähe.“ Teine küsib: „Misjaoks?“ — Peab olema: „Mispärasť?“ Sest „pärasť“ tähendab põhjust, „jaoks“ aga otstarvet. Need ei lange mitte igakord ühte. Võib kujutella järgmise kahekõne kahe õpilase vahel:

„Kas tead nalja: N. sai karistada — 3 tundi pühapäeval.“

„Misjaoks?“

„Selle jaoks muidugi, et ta meelt parandaks.“

„Ei, mitte seda! Ma küsin, mis ta tegi, et teda karistatakse.“

„Ah mispärasť, tahad sa teada. Sellepärasť et jne.“

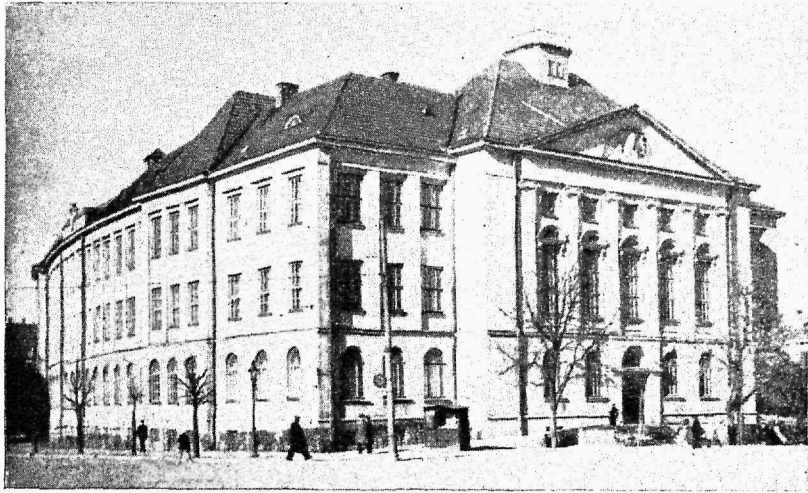
Ainult siis rahvas väärib olemasolu õigust, kui tal on rahvaskultuurilisi väärtusi, millede kadumisest oleks kahju. Tähtsaim rahvaskultuuriline aare on arenenud ja väärtuslik keel

Joh. Aavik

RINGVAADE

Lilli Lüdigi, Komg. IV-b

T. L. T. Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli juubel

T. L. Tütarlaste Kommertsgümnaasium ja Kaubanduskool

14. sept. 1936. a. pühitsesid T. L. T. Kommertsgümnaasium 25-aastat ja Kaubanduskool 30-aastast juubelit. Selle suupäeva heaks kordaminekuks oli tehtud rohkesti ettevalmistusi, mis täitsid nendele asetatud lootusi.

Juubelipäeva tähistusena seisis nimeetatud koolides õppetöö kaks päeva. Selleks puhuks oli korraldatud kooliruumides õpilastööde näitus. Väljapanekuid oli kõikidelt aladelt ning näitus ületas kõikide ootused. Oli esindatud ka õpilaste isetegevus ja õppureil kasutada olev raamatukogu. Kooli juures töötavaist ringidest olid esindatud: Karskusring, Enesearendamisring ja Matemaatika-sektsioon, E. Noorte Punane Rist, Kodutütred ja Kooperatiiv. Kuigi on teada, et nii Kommertsgümnaasiumis kui ka Kaubanduskoolis on rohkesti tööd, on vastavate koolide õpilasil jätkunud siiski aega ka oma erahuvideks. Nii oli näitusel rohkesti

töid, mis õpilased teinud väljaspool kooli oma vabal ajal.

Näitust külastas väga palju inimesi ja väga mitmel korral imestati töömitmekesisust ning ulatuslikkust.

Juubelipidustuste kõige tähtsama osa moodustas pidulik avaaktus „Estonia“ kontsertsaalis, mis peeti pidustuste teisel päeval.

Aukülastuste tulekuks oli moodustatud õpilastest spaleerid, mis mõjus väga efektse dekoratsioonina. Kõnetooli kaunistasid valged krüsanteemid ning rohelised loorberipuud ja rõdudelt rippusid Kommertsgümnaasiumi rohelised lipud. Kõikjal domineerisid roheline ja valge — lootuse ning puhtuse sümbolid, mis ka koolide vormiks on võetud.

Aktusest võtsid osa kõrgemad haridustegelased haridusministri eesotsas, õpetajad ja vastavate koolide õpilased, vilistlased ning lastevanemad. Aktus

avati koraali ja jumalasõnaga. See sisendas kõikidesse pühaliku tunde, millele lisandus veel too päeva pidulikkus ja mida järgnevad ettekauded üha süvendasid. Järgnes aruanne koolide ajaloolisest arengust ning tegevusest algpäevist kuni käesoleva ajani. Esitati rohkesti muusikalisi palu nii koolide orkestrilt kui ka vilistlasilt. Kommertsgümnaasiumi koor kandis ette kooli juubeliks pühendatud hümni orkestri saatel, mida ka üks vastava kooli õpilane deklameeris. Ettekandeile järgnes kaubanduskooli vilistlaste poolt annetatud lipu üleandmine.

Lõpuks anti sõna isiklikeks tervitusteks, millele järgnes tervitustelegrammide ettelugemine.

Peab tähendama, et see juubeliaktus jättis üleva runde kõikide osavõtjate hinge. Igaüks püüdis anda enesest kõige paremat. Ja see õnnestus ülihästi. Sest kes kannab rohelist värvi, see teab ka, et roheline kohustab ja roheline ühendab. Tolle suurpäeva puhul kokkutulnud tundsid end kõik ühise perena, kelle teiseks koduks oli ja on nende kool ja kelle ühiseks tunnuseks on roheline.

Sama päeva õhtul oli vilistlaskogu korraldusel kooli ruumides ball, millest osavõtt lubatud ka Kommertsgümnaasiumi õpilastel. Balli õnnestus hästi. Kõik olid ülevas meeleolus. Iga ettevõtte lähendas nii õpilasi kui ka vilistlasi ning oldi üliõnnelikud, et võidi nimetada end eelpool tähendatud koolide õpilasiks. Ja kui ball lõppes, siis lahuti selle teadmise, et tuleb veel kord päev, millal nad kohtuvad uuesti ühise perena neile armsaks saanud paigas.

Juubelpäevade lõppu tähistas kolmandal pidupäeval õpetajate õhtune omavaheline koosviimine.

Juubelpäevad olid suurimad õpilaselus ja neid ei suudeta unustada niipea. Neid oodati suure ärevusega ja veel tagantjärelegi mäletatakse neid mõttes. Kui tsiteerida Koidulat, siis saame õige tähenduse: „Nüüd nad on möödas, kõik need rõõmsad, äratavad, nii suure mureliku põnevusega oodatud, nii suure mõnuga läbi elatud ja tagantjärele veel nii kosutavalt meeles mõlkuvad pidupäevad.“

Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo.

Üleskutse koolijuhatajatele ja õpetajatele.

Täienduseks „T. R-des“ nr. 7 ja 9 1936. a. ilmunud teatele õpilaste kirjavahetuse korraldamise kohta välismaa keskkooliõpilastega teatame, et Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo on asunud tööle.

Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse (RÕK) Eesti Büroo on Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Büroo (Correspondance Scolaire Internationale, lühidalt C. S. I.) liige, milline keskus asub Rahvasteliidu juures töötava Vaimse Koostöö Instituudi juures. C. S. I. Permonentne Komitee asub Pariisis. RÕK-i Eesti Büroo asub EKESKO juures, asukohaga Sakala 51, Tallinn. Nagu määrustest nähtub, on Eesti Büroo ülesandeks soetada gümnaasiumi- ja keskkooliõpilastele kirjavahetuse võimalusi välismaa õpilastega. Kirjavahetuse eesmärgiks on maade ja kultuuride vastastikune tundmaõppimine ja võõrkeele tundmise arendamine.

Käesolevaga avaldame juhised ja määrused kirjavahetuse kohta õpetajatele ja õpilastele tutvumiseks ja pöördume kõigi keskkooli- ja gümnaasiumijuhatajate ja õpetajate poole palvega toetada seda üritust oma lahke ja energilise kaasabiga ja teatada Büroole, kes õpetajaist oleks nõus enda peale võtma vahenduse kooli ja Büroo vahel.

Registreerimislehed kirjavahetust soovijate õpilaste registreerimiseks saadetakse koolidele kätte.

Õpilaste registreerimisel palutakse õpetajaid silmas pidada järgmisi nõudmisi:

- a) poiste ja tütarlaste, samuti eri maade jaoks tuleb kasutada eri lehti;
- b) nimestik palutakse koostada masinakirjas või trükitähtedega ja saata ühes registreerimismaksuga Büroole. Registreerimismaksu võib tasuda markides või rahas.

Nõudmisi täidetakse määrustes näidatud korras.

Kui õpilane ühe kuu jooksul pole saanud välismaalt kirja või vastust oma kirjale, võib õpilane oma soovi oma kooli esindaja kaudu Büroole korrata, kes võimalust mööda talle uue korrespondendi muretseb sama registreerimismaksu eest.

Kui puuduvad aadressid soovitud maalt, võib Büroo korrespondendile anda aadressi maal, mis nõutavale lähedane keelelt või geograafiliselt asendilt. Eesti Büroo saadab välismaa aadressid koolide esindajatele, kes need oma õpilaste vahel jagavad; õpilased kohustuvad kirjutama välismaale otseselt ja otsekohe.

Aadresside jagamisel õpetajaid palutakse korraldada klassides arutlusi maa üle, millega ühendusse astutakse, ja anda näpunäiteid kirjade sisu ja vormi kohta. Et vältida sisutuid kirju, oleks soovitav silmas pidada teatavate kindlate huvialade käsitlust:

1. Informatsiooni oma kodumaa kohta:
 - a) geograafiline asend,
 - b) haridus- ja majanduselu.
2. Rahvuslikud suursündmused (Vabaduspäev, laulupidu, võidupüha).
3. Keel, kirjandus, kunst ja muusika.
4. Rahva kombed ja traditsioonid.
5. Oma kodu, perekond, koolielu.
6. Vabategevus (eriharidused, sport, lugemine).

Õpilased võiksid vahetada oma korrespondentidega:

1. piltpostkaarte (maastikud, rahva elu, rahvarõivas),
2. ajalehti ja ajakirju,
3. isiklikke ülesvõtteid (matkadest, kooliekskursioonest),
4. rahvaviise nootides,
5. vahetevahel võiks saata mõni lihtne, Eestile omapärane või kuidagi Eestit iseloomustav ese (oma käsitöö jne.).

Büroo püüab avaldada paremaid kirju „Tul. Radades“ ja võtta osa pedagoogilistest näitustest vastavate väljapanekutega.

Büroo on alati tänulik ettepanekute ja sooviavalduste eest, mis kaasa aitavad meie töö edendamiseks ja soodustamiseks.

Juhiseid õpilastele.

1. Õpilased pidagu meeles, et ta välismaa silmis esindab oma maad ja kooli.
2. Õpilased on kohustatud viibimatult ja otseselt kirjutama korrespondendile, kelle aadressi ta on saanud Eesti Büroolt.
3. Õpilane kirjutagu oma nime ja aadressi täiesti selgelt (trükitähtedes).
4. Õpilane kohustub vähemalt ühe kirja iga kuu jooksul vahetama oma korrespondendiga.
5. Õpilane ei tohi alustada ega jätkata mõnda poliitilist või usulist diskussiooni.
6. Õpilane kõnelgu ainult nendest asjadest, mida ta usub olevat õiged.

7. Õpilane kohustub silmas pidama individuaalse ja rahvusvahelise viisakuse reegleid.

8. Õpilane kohustub mitte lõpetama kirjavahetust ilma tõsise põhjuseta ja ilma korrespondendile sellest teatamata.

9. Arusaamatuste puhul õpilane pöördugu oma kooli esindajate poole.

EKESKO juhatause poolt on valitud Eesti Permanentne Büroo järgmises koostises:

Esimees — dir. Otto Joh. Kiisel, EKESKO esimees,

Riigi Koolivalitsuse direktor;

Juhataja — prl. H. Metsvahi, Tall. L. Tütarl. Kommertsgüm. õpetaja;

Sekretärid: prl. L. Randma, Riikliku Inglise Kolledži ja Linna 1. Tütarlaste Güm. õpetaja;

pr. W. Zielinsky, Vestholmi Era-humanitaar-gümnaasiumi õpetaja

hr. P. Saagpak, Gustav Adolfi gümnaasiumi õpetaja;

Laekur — hr. L. Kivimägi, Tall. L. Kommertsgümnaasiumi ja Kaubandusning Kaupmeestekooli õpetaja.

Teie lahkele kaasabile lootma jäädes
RÕK-i Eesti Büroo.

Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo määrused.

1. Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo on Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse (RÕK) Büroo liige.

2. RÕK-i Eesti Büroo asub Eesti Keskkooliõpetajate Kogu juures.

3. Eesti Büroo ülesandeks on soetada Eesti keskkooliõpilastele kirjavahetuse võimalusi välismaa õpilastega, mille eesmärgiks on maade ja kultuuride vastastikune tundmaõppimine ja võõrkeelte tundmise arendamine.

4. Kirjavahetusest osavõtjate õpilaste vanus on 13—20 a.

5. Kirjavahetus Eesti ja välismaa õpilaste vahel korraldatakse koolide kaudu ja individuaalselt.

6. Iga õppeaasta algul (tarviduse korral sagedamini) saadab E. Büroo ringkirja kõigile keskkõppeasutistele Eestis, milles Büroo informeerib neid oma tegevusest ja kavatsustest ning millele lisab blanketid kirjavahetust soovivate õpilaste registreerimiseks. Individuaalkorrespondentsi jaoks saab registreerimislehti büroost isiklikult.

7. Saanud täidetud registreerimislehed õppeasutistelt või individuaal-iskutelt ja vastava registreerimismaksu, soovijate nõudmised rahuldatakse soovivalduste saabumise järjekorras. Aadresside jagamine toimub kahte viisi:

a) Büroo teatab välismaa korrespondentide aadressid Eesti soovijatele, kes on kohustatud viibimata ja otseselt kirjutama antud korrespondendile.

b) Büroo saadab Eesti soovijate nimed välismaa vastavatele asutistele ja teatab Eesti soovijale tema soovi edasisaatmisest.

Kumbagi moodust tarvitab Büroo oma äranägemise järgi oludele vastavalt.

8. Iga korrespondeeriv Eesti kool valib oma õpetajaskonnast kooli ja Büroo vahel sidet pidava õpetaja, kes oma koolis algatab ja edendab rahvusvahelist õpilaste kirjavahetust ja iga aasta maikuul täidab oma õpilaste kirjavahetuse tulemuste kohta sellekohase Büroo poolt saadetud aruandelehe.

9. Büroo liikmed määratakse EKESKO poolt 1 aastaks, Büroo liikmed jagavad ametid ise endi vahel.

10. Büroo koosneb 6 liikmest: esimehest, juhatajast, 3 kirjatoimetajast ja laekurist.

11. Büroo peab järjekorralisi koosolekuid vähemalt 1 kord kuus. Koosolekud protokollitakse.

12. Büroo eelarve [kinnitatakse EKESKO poolt. Büroo sissetulekud saadakse registreerimismaksudest ja toetustest.

13. Iga kooliaasta lõpul Büroo koostab aruande oma tegevusest ja esitab selle EKESKO'le. Ülevaade tegevusest saadetakse ka C. S. l'le ja korrespondeerivatele maadele.

14. Büroo võib kutsuda kokku korrespondeerivate koolide esindajaid informatsiooni ja nõupidamise otstarbel.

15. Büroo-tegevust revideerib EKESKO revisjoni toimikond.

A. V.

Õpilasingide tegevusest Saaremaa Ühisgümnaasiumis 1935./36. õppeaastal.

Möödunud õppeaastal töötasid SÜA-s kuus ringi. Intensiivseimat tegevust avaldasid kirjandus- ja muusikaring.

Kirjandusring korraldas lugemislaua, levitas õpilaskonnas „Tuleviku Radade“ numbreid, andis välja ringi album-ajakirja „Kume Rivi“ ja korraldas ning täiendas raamatukogu. Korraldati kirjandite võistlus kahes rühmas: vanem rühm gümnaasiumi, noorem keskkooli õpilastele. Vanemas rühmas tunnustati II auhinna vääriliseks Arsenius Vinkli töö „Fr. R. Kreutzwaldi „Kalevipoja“ üksikasjalisem kriitika“; nooremas rühmas krooniti I auhinna Olev Jõe töö „Eesti rahvausundi põhjoni rahvaluule aineil“ ja II auhinna Hilda Truu „Kuus sonetti.“ Üldse on kirjandusringis tõhusat tööd tehtud. Sääli korraldati ka noorte loomingu õhtu ning Hindrey ja Tuglas'e austamisõhtud. Kuressaare Eesti Seltsi näitejuht-instruktori juhatusel toimunud deklamatsioonikursusest oli osavõtt elav. Ringi esimees oli A. Vinkel, vanem õp. mag. B. Sööt.

Muusikaringis töötas kaks orkestrit: puhkpillide-orkester hr. V. Kaljo juhatusel ja sümfoonia-orkester õp. J. Aaviku juhatusel. Mõlema orkestri juures töötasid algajate rühmad. Esinemisi oli rohkesti, isegi väljaspool kooli. Ringil töötas ka 16-liikmeline segakoor, korraldati ka muusika-

teooria kursus ja muusikalise eeskavaga perekonnaõhtu. Ringi esimees oli R. Neggo, vanem õp. J. Aavik.

Sportiringis oli tegevus väheldane. Korraldati klassidevaheline võrkpalli turniir. Poeglastest tuli võitjaks III gümnaasiumi klass ja tütarlastest V gümnaasiumi kl. Pääle selle korraldati veel mõningaid harjutus- ja mänguõhtuid. Esimees oli A. Olmann, vanem õp. A. Elmik.

Maleringis korraldati viis välkturniiri ja anti algõpetust nooremaile. Esimees oli M. Truu, vanem õp. A. Sepp.

Kunstimajas korraldati üks perekonnaõhtu koos muusikaringiga. Esmaspäeviti oli ette nähtud tööõhtu, kuid osavõtt sellest oli loid. Esimees oli G. Koik, vanem õp. prl. A. Klauren.

Õpilaskooperatiiv töötas edukalt. Läbi käik on suurenenud $\frac{1}{3}$ võrra, võrreldes eelmise aastaga, samuti oli ühistegelisel selgitustööl kõne- ja referaatõhtute kaudu tulemusi.

Üldiselt peab nentima, et isetegevuse vastu on huvi — võrreldes eelmiste aastatega — vähenemas. Põhjused selleks võivad olla mitmesugused. Tähtsamaid neist on seik, et õpilased lõppklassides on nooremad; samuti on vahest suurem töökoorem. Kuid siiski võib tehtuga rahulduda.

„Tuleviku Rajad“ ilmuvad üks kord kuus (välja arvatud juuni, juuli ja august). Tellimishind kr. 2.— kogu õppeaastas, 90 snt. sügispoolaasta, 115 snt. kevadpoolaasta. Üksiknumber — 25 snt. Vastutav tegevtoimetaja: Karl Mihkla. Toimetus: Joh Aavik, H. Jänes, O. J. Kiisel, J. Nõmmik, Oskar Parlo, Helene Tamverk, Aleksander Vaigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Sakala 51 (end. Väike-Pärnu mnt. 19-a.). Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Käskiri saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud mark.

1-5

5.4/7292821

